

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

Fakulta financí a účetnictví

katedra finančního účetnictví a auditingu

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2019

Bc. Helena Potůčková

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

Fakulta financí a účetnictví

katedra finančního účetnictví a auditingu

**Účetní a daňové konsekvence
projevů zásady opatrnosti v účetním
výkaznictví**

Autor diplomové práce:

Bc. Helena Potůčková

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Jan Molín, Ph.D.

Rok obhajoby:

2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Účetní a daňové konsekvence projevů zásady opatrnosti v účetním výkaznictví“ vypracovala samostatně a veškerou použitou literaturu a další prameny jsem řádně označila a uvedla v příloženém seznamu.

V Praze dne 17.3.2019

.....

Bc. Helena Potůčková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Ing. Janu Molínovi, Ph.D. za cenné připomínky a kvalifikované rady, kterými přispěl k vypracování této diplomové práce.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá problematikou zásady opatrnosti v účetním výkaznictví. Podrobně se zaměřuje na její nástroje a diskutuje je z účetního i daňového pohledu. V první kapitole jsou popsány všeobecně uznávané účetní zásady, které jsou účetními jednotkami při vedení účetnictví dodržovány. Následující kapitoly se již přímo zaměřují na nástroje zásady opatrnosti, kterými jsou především rezervy, opravné položky, odpisy a odložená daň. Jednotlivé pasáže jsou doplněny vzorovými příklady a také jednotlivými případy z praxe, které jsou v České republice řešeny judikaturou Nejvyššího správního soudu.

Klíčová slova

zásada opatrnosti, rezerva, opravná položka, odpis, odložená daň

Abstract

The thesis deals with the principle of prudence in financial reporting. It is focused on details of its tools and discusses them from accounting and tax perspectives. In the first chapter there are described the generally accepted accounting principles followed by accounting units in the accountancy. The following chapters are primary focused on the tools of the principle of prudence particularly provisions, adjustments, depreciation and amortization and deferred tax. The individual passages are suitably complemented by exemplary examples and individual cases from practice, which are dealt with by the jurisdiction of Supreme Administrative Court in the Czech Republic.

Key Words

principle of prudence, provision, adjustment, depreciation, amortization, deferred tax

Obsah

Úvod	1
1 Obecně uznávané účetní zásady	3
1.1 Zásada věcné a časové souvislosti – aktuální princip	3
1.2 Předpoklad neomezeného trvání účetní jednotky	4
1.3 Zásada věrného a poctivého zobrazení předmětu účetnictví a finanční situace účetní jednotky	4
1.4 Zásada účetní jednotky	5
1.5 Zásada měření v peněžních jednotkách	5
1.6 Zásada oceňování v historických cenách	6
1.7 Zásada stálé kupní síly peněžní jednotky	6
1.8 Zásada opatrnosti	7
1.9 Realizační princip	7
1.10 Zásada objektivit účetních informací	8
1.11 Zásada stálosti metod použitých při vedení účetnictví	8
1.12 Zásada zákazu kompenzace	8
1.13 Zásada měření výsledku hospodaření v pravidelných intervalech	9
1.14 Zásada přednosti obsahu před formou	9
1.15 Kritérium cena versus užitek	9
1.16 Kvalitativní požadavky	10
2 Rezervy	11
2.1 Zákonné rezervy	13
2.1.1 Bankovní rezervy	14
2.1.2 Rezervy v pojišťovnictví	14
2.1.3 Rezerva na opravy hmotného majetku	15

2.1.4 Rezerva na nakládání s elektroodpadem ze solárních panelů	19
2.1.5 Rezerva na pěstební činnost.....	20
2.1.6 Ostatní rezervy dle zvláštních právních předpisů	20
2.2 Účetní rezervy	21
2.2.1 Rezerva na důchody a podobné závazky	22
2.2.2 Rezerva na daň z příjmů	22
2.2.3 Ostatní rezervy	23
2.3 Příklady	24
3 Opravné položky	30
3.1 Zákonné opravné položky	32
3.1.1 Bankovní opravné položky	34
3.1.2 Opravné položky k pohledávkám za dlužníky v insolvenčním řízení	35
3.1.3 Opravné položky k nepromlčeným pohledávkám splatným po 31.12.1994	35
3.1.4 Opravné položky k pohledávkám z titulu ručení za clo.....	36
3.1.5 Opravné položky k pohledávkám nízké rozvahové hodnoty	36
3.2 Účetní opravné položky	37
3.2.1 Opravné položky k dlouhodobému majetku	37
3.2.2 Opravné položky k zásobám	38
3.2.3 Opravné položky k pohledávkám	38
3.2.4 Opravné položky ke krátkodobému finančnímu majetku	39
3.3 Příklady	39
4 Odpisy	45
4.1 Daňové odpisy.....	46
4.1.1 Standardní odpisy.....	49
4.1.2 Speciální odpisy	53
4.1.3 Časové odpisy	54

4.1.4 Účetní odpisy	55
4.2 Účetní odpisy.....	56
4.2.1 Metoda časová	59
4.2.2 Metoda výkonová.....	62
4.2.3 Metoda komponentního odpisování.....	63
4.3 Příklady	64
5 Odložená daň.....	68
5.1 Způsob a metoda výpočtu odložené daně	69
5.2 Účtování o odložené dani	71
5.3 Příčiny vzniku odloženého daňového závazku a pohledávky	72
5.4 Příklad	74
Závěr.....	79
Literatura	82
Seznam obrázků, tabulek a grafů	84

Úvod

Diplomová práce je zaměřena na účetní a daňové dopady zásady opatrnosti v účetním výkaznictví. Základním cílem práce je přiblížit podstatu zásady opatrnosti, vytvořit si ucelenou představu o jejím využití v účetnictví, zamyslet se nad jejími projevy a sestavit přehled nástrojů, pomocí nichž je tato zásada v účetním výkaznictví realizována. Tato práce se věnuje pouze českým účetním pravidlům a nepojednává tak o Mezinárodních standardech účetního výkaznictví IAS/IFRS.

Účetní závěrka poskytuje jejím uživatelům informace o hospodaření podniku a jeho finanční situaci. Informace v ní uvedené musí být sestavené na stejných principech, protože pokud by si účetní jednotky vytvářely vlastní pravidla, vedlo by to k prezentaci obtížně srovnatelných dat mezi podniky, vyšší omezenosti v orientaci uživatelů v účetních výkazech a nepochopení, na jaké bázi jsou tyto výkazy sestavovány. Stěžejním prvkem, který sjednocuje rámec vedení účetnictví, jsou všeobecné účetní zásady. Ty představují základní principy účetního myšlení, které jsou účetním jednotkám ustanoveny prostřednictvím právních předpisů. V České republice jsou zakotveny v zákoně č. 563/1991 Sb., o účetnictví ve znění pozdějších předpisů.

První kapitola je proto věnována všeobecným účetním zásadám, které by měly účetní jednotky při sestavení své účetní závěrky dodržovat. K těmto zásadám se řadí především aktuální princip, zásada neomezeného trvání účetní jednotky, princip věrného a poctivého zobrazení, zásada účetní jednotky, měření v peněžních jednotkách, oceňování v historických cenách, stálá kupní síla peněžní jednotky, zásada opatrnosti, realizační princip, objektivita, stálost metod, zákaz kompenzace, měření výsledku v pravidelných intervalech, přednost obsahu před formou a kritérium ceny versus užitek. V úvodní části jsou přehledně popsány všechny účetní zásady, přičemž následující kapitoly jsou věnovány pouze jediné zásadě, kterou se tato práce zabývá, tou je zásada opatrnosti. Tato zásada je v účetnictví realizována pomocí nástrojů, mezi které patří rezervy, opravné položky a odpisy.

Druhá kapitola vysvětluje rezervy z pohledu účetního a daňového, popisuje způsob tvorby a čerpání, metod účtování a jejich dopad do výsledku hospodaření při vyhotovení účetní závěrky a základu daně při sestavení daňového přiznání.

Třetí kapitola podrobně pojednává o tvorbě a čerpání opravných položek, které představují dočasné snížení hodnoty. Opravné položky se dělí na zákonné a účetní, jednotlivé druhy se potom liší podle jejich uznatelnosti v daňovém základu. Významná část kapitoly se zabývá tvorbou opravných položek k pohledávkám, které jsou považovány za nedobytné. K takovým pohledávkám je možné, při splnění konkrétních podmínek, tvořit zákonné opravné položky, aby poplatník nebyl znevýhodněn oproti tomu, který vede daňovou evidenci. V ostatních případech je za účelem dodržení zásady opatrnosti zapotřebí tvořit účetní opravné položky, které v základu daně nelze uznat.

Ve čtvrté kapitole práce jsou charakterizovány odpisy dlouhodobého majetku, které představují trvalé snížení jeho hodnoty. I v případě odpisů je nutné rozlišovat ty, o kterých je účtováno v účetnictví a ty, které se projeví až v daňovém základu. Jsou zde především popsány odlišnosti mezi nimi, metody odpisování a způsoby jejich výpočtu. Účelem účetních odpisů je věrně zobrazovat opotřebení majetku v účetnictví, a proto by jim účetní jednotky měly věnovat odpovídající pozornost a nezaměňovat je s odpisy daňovými.

V páté kapitole se pojednává o odložené dani, která je dalším významným projevem zásady opatrnosti. Je zde popsán způsob a metoda výpočtu odložené daně, dále způsob účtování o ní a příčiny, které vedou ke vzniku odloženého daňového závazku a odložené daňové pohledávky. V případě odložené daňové pohledávky je následně uvedeno, kdy o ní účetní jednotka může účtovat a naopak, kdy účtování o ní, resp. její vykázání je zakázáno.

V rámci každé kapitoly jsou řešeny názorné příklady, které nejsou předmětem skutečné praxe. V těchto příkladech vystupuje smyšlený podnik TikTak, který se zabývá výrobou hodinových strojků a kompletací hodinek. Za účetní období této společnosti je považován kalendářní rok a rozvahový den je tak stanovený k 31.12.

V jednotlivých kapitolách jsou také popsány případy vycházející z reálné praxe, které jsou řešeny judikaturou Nejvyššího správního soudu. Jedná se o situace, které poukazují na pochybení, ke kterým došlo jak na straně daňového subjektu, tak na straně správce daně, který si vyložil existující právní úpravu odlišně oproti tomu, jak ji vnímá Nejvyšší správní soud v České republice.

1 Obecně uznávané účetní zásady

Účetní zásady představují základní principy, které jsou obecně účetními jednotkami při vedení účetnictví dodržovány. Cílem je, aby informace prezentované v účetních závěrkách byly srovnatelné mezi účetními jednotkami. Pokud by účetní jednotky nerespektovaly všeobecné účetní zásady a vytvořily si vlastní pravidla, byla by tím narušena konzistentnost základních principů používaných při sestavení účetních výkazů. Účetní výkazy by se staly nesrovnatelné a poskytovaly by jejich uživatelům pouze omezené informace v důsledku nejasností, na jakých základech byly sestavovány.

Účetní zásady vycházejí z různých právních předpisů země, národních či mezinárodních standardů, nejsou nijak ve světě sjednoceny, a proto se přijaté účetní zásady mohou lišit v různých zemích.¹

V České republice jsou zmíněné principy především zakotveny v zákoně o účetnictví a dalších souvisejících předpisech. Některé zásady nejsou nijak formulovány a vycházejí pouze z tradice účetnictví, tím dotvářejí svým způsobem soubor základních pravidel a principů účetního myšlení. Účetní zásady jsou účetními jednotkami zpravidla uznávány.²

Za obecně uznávané účetní zásady jsou považovány:

1.1 Zásada věcné a časové souvislosti – akruální princip

Princip věcné a časové souvislosti je uveden v § 3 odst. 1 zákona o účetnictví. Dle akruálního principu se účetní transakce, které jsou předmětem účetnictví, zaznamenávají do období, s nímž věcně a časově souvisí. V účetním období se veškeré náklady a výnosy zaznamenávají bez ohledu na přijetí či úbytek finančních prostředků. Tento princip stanovuje časově rozlišovat náklady a výnosy a podmiňuje použití účtů časového rozlišení a dohadných položek. Účty časového rozlišení jsou přechodné účty aktiv a pasiv, které slouží k převádění výnosů a nákladů mezi účetními obdobími. Jedná se o náklady příštích období, výnosy příštích období, výdaje příštích období

¹ DVOŘÁKOVÁ, Dana. *Základy účetnictví*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 285 stran. Účetnictví. ISBN 978-80-7552-892-6.

² SKÁLOVÁ, Jana a kol. *Podvojně účetnictví 2017*. Dvacáté třetí vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 182 stran. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-271-0423-9., s. 15

a příjmy příštích období. Podstatné je, aby byl znám účel, výše a období, do kterého má být účetní případ zaúčtován. Oproti tomu dohadné účty aktivní a pasivní se používají v okamžiku neznámé částky, účel a období však znám být musí.³

1.2 Předpoklad neomezeného trvání účetní jednotky

Je-li splněn předpoklad neomezeného trvání účetní jednotky, je nutné, aby si účetní jednotka dokázala vhodně nastavit účetní metody, které se použijí při sestavení účetní závěrky. Příkladem může být stanovení způsobu oceňování. Předpoklad existence podniku v dalších letech je splněn, pokud neexistuje významná skutečnost, která by mohla vést k likvidaci či jinému ohrožení jeho životaschopnosti.

Pokud je předpoklad trvání účetní jednotky narušen, je nutné volit účetní metody takové, které budou vhodně odpovídat nastalým skutečnostem, a pomocí nichž se sestaví účetní závěrka. Důležité je také seznámit uživatele účetní závěrky o nesplnění předpokladu trvání podniku a popsat nově zvolené účetní metody v komentáři účetní závěrky takovým způsobem, aby se uživatel měl možnost správně zorientovat v uvedených účetních informacích.⁴

Rozdíl mezi použitou metodou oceňování pro účetní závěrku, u níž existuje předpoklad dlouhodobého trvání podniku, a účetní závěrkou, kde předpoklad trvání není splněn, lze nastínit na následujícím příkladu. V případě splnění předpokladu je dlouhodobý majetek oceňován na bázi historických nákladů, tedy na základě skutečné ceny pořízení, přičemž jsou odděleně vykazovány oprávky. V opačném případě, při narušení životaschopnosti podniku, je nutné provést postupné odepsání pořizovací ceny dlouhodobého majetku do nákladů prostřednictvím odpisů.⁵

1.3 Zásada věrného a poctivého zobrazení předmětu účetnictví a finanční situace účetní jednotky

Jedná se o stěžejní zásadu, která je uvedena zejména v § 7 a § 8 zákona o účetnictví. Tato zásada by měla být všemi účetními jednotkami uznávána a dodržována. Účetní

³ Ustanovení § 13, § 17 a § 19 Českých účetních standardů pro účetní jednotky, které účtují podle vyhlášky č. 500/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů

⁴ DVOŘÁKOVÁ, Dana. *Základy účetnictví*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 285 stran. Účetnictví. ISBN 978-80-7552-892-6.

⁵ SKÁLOVÁ, Jana a kol. *Podvojně účetnictví 2017*. Dvacáté třetí vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 182 stran. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-271-0423-9.

jednotky vedou účetnictví v takové formě, aby účetní závěrka naplňovala princip věrného a poctivého obrazu předmětu účetnictví a finanční situace účetní jednotky.

Zákon o účetnictví popisuje věrné a poctivé zobrazení následně:

„Zobrazení je věrné, jestliže obsah položek účetní závěrky odpovídá skutečnému stavu, který je přitom zobrazen v souladu s účetními metodami, jejichž použití je účetní jednotce uloženo na základě tohoto zákona. Zobrazení je poctivé, když jsou při něm použity účetní metody způsobem, který vede k dosažení věrnosti. Tam, kde účetní jednotka může volit mezi více možnostmi dané účetní metody a zvolená možnost by zastírala skutečný stav, je účetní jednotka povinna zvolit jinou možnost, která skutečnému stavu odpovídá.“⁶

1.4 Zásada účetní jednotky

Podstatou zásady účetní jednotky je vymezení ekonomického celku. Účetnictví je vedeno právě za daný ekonomický celek, ke kterému se váží účetní operace a sestavené účetní výkazy. Účetní jednotky mohou vést pouze jedno podvojně účetnictví, z toho vyplývá, že nemohou vést odlišné účetnictví pro různé uživatele, či pro více různých účelů. Důležitost samotného vymezení účetní jednotky se projevuje i v případě potřeb uživatelů, pro které je zásadní vědět, v jakém rámci mohou tyto účetní informace posuzovat. Z tohoto důvodu je uváděn název účetní jednotky v záhlaví účetních dokladů a výkazů.⁷ Pokud nastane případ, kdy účetní jednotka je spojena s jinými jednotkami majetkovou účastí, musí si nejprve účetní závěrku sestavit sama, a až následně jsou účetní výkazy sestavovány za celou skupinu jednotek. V takovém případě se jedná o tzv. konsolidovanou účetní závěrku.⁸

1.5 Zásada měření v peněžních jednotkách

V účetnictví účetních jednotek lze zachycovat pouze takové skutečnosti, které jsou měřitelné v peněžních jednotkách. Tento princip následně umožňuje

⁶ § 7 odst. 2 Zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

⁷ STROUHAL, Jiří, ŽIDLICKÁ, Renata a CARDOVÁ, Zdenka. *Účetnictví: velká kniha příkladů*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2014. 488 s. ISBN 978-80-265-0154-1.

⁸ SKÁLOVÁ, Jana a kol. *Podvojně účetnictví 2017*. Dvacáté třetí vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 182 stran. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-271-0423-9.

provádění analýz finanční situace účetní jednotky, či sčítání jednotlivých složek majetku účetní jednotky.⁹

Zákon o účetnictví uvádí následující: „*Účetní jednotky jsou povinny vést účetnictví v peněžních jednotkách české měny.*“¹⁰ V případě pohledávek, závazků, cenných papírů a cenin vyjádřených v cizí měně zákon stanovuje povinnost vést účetnictví současně v peněžních jednotkách cizí i české měny. Toto pravidlo se vztahuje i na opravné položky, rezervy a technické rezervy, pokud se vztahují k majetku či závazkům vyjádřeným v cizí měně.

1.6 Zásada oceňování v historických cenách

V účetnictví se majetek a závazky zachycují v ceně, za kterou byly pořízeny, tzv. jsou vyjádřeny v historických cenách. Uvedená zásada je východiskem při oceňování v účetnictví, ačkoliv v posledních letech se v některých oblastech preferuje spíše ocenění reálnou hodnotou, zejména při oceňování finančních instrumentů.

Jak vyplývá z tohoto odstavce, oceňování na bázi historických nákladů není v současné době jedinou možnou koncepcí v oceňování.

1.7 Zásada stálé kupní síly peněžní jednotky

Podle této zásady je o veškerých transakcích účtováno v částkách, které jsou uváděny na dokladech o provedení transakce. Nezáleží na tom, zda se v čase reálně mění kupní síla, jelikož tato zásada je postavena na nerealistickém předpokladu, že ke změně kupní síly nedochází. Vždy je účtováno o částkách bez zohlednění jakýchkoliv přepočtů nebo inflačních přecenění.¹¹

Svojí podstatou je tato zásada velmi blízká účetní zásadě opatrnosti.

⁹ STROUHAL, Jiří, ŽIDLICKÁ, Renata a CARDOVÁ, Zdenka. *Účetnictví: velká kniha příkladů*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2014. 488 s. ISBN 978-80-265-0154-1.

¹⁰ Ustanovení § 4 odst. 12 Zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

¹¹ SKÁLOVÁ, Jana a kol. *Podvojně účetnictví 2017*. Dvacáté třetí vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 182 stran. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-271-0423-9.

1.8 Zásada opatrnosti

Hlavní myšlenkou zásady opatrnosti je nenadhodnocovat aktiva nebo výnosy a zároveň nepodhodnocovat závazky nebo náklady. Zisky účetní jednotky by měly být vykázány pouze ve výši, které byly skutečně realizovány. Současně kromě dosažených zisků je nutné vyjádřit i výši očekávaných ztrát, které jsou účetní jednotce známy ke dni uzavírání účetnictví. Principem však je, že tato zásada musí být vždy v souladu s aktuálním principem. Výsledek hospodaření nesmí být snižován bez prokazatelných důvodů, ke kterým došlo v průběhu účetního období.¹² Vysoká míra opatrnosti je vyžadována i v případě vykazování zisků, protože o okamžiku realizace výnosů je nutné rozhodovat v souladu s realizačním principem, kterému se věnuje podkapitola 1.9.

Naplněním zásady opatrnosti v účetnictví je tvorba rezerv, opravných položek a odpisů. Rezervy jsou vytvářeny za účelem krytí závazků či nákladů, u kterých existuje vysoká pravděpodobnost, že v dalších obdobích dojde k výdajům s nimi souvisejícími, ale nelze přesně stanovit jejich výši či okamžik vzniku. Odpisy jsou vykazovány za účelem trvalého snížení hodnoty majetku, kdežto opravné položky vyjadřují pouze přechodné snížení hodnoty majetku.

1.9 Realizační princip

Realizační princip pojednává o správném okamžiku, kdy lze výnos uznat v účetnictví, tím je okamžik realizace výnosu, kdy společnost získává nárok si fakturovat provedené výkony. Toho je dosaženo ve chvíli, kdy dodavatel splnil veškeré povinnosti, ke kterým se v rámci obchodního vztahu zavázal, ať už se jedná o prodej výrobků, zboží či poskytnutí služby. Z toho vyplývá, že pro zachycení výnosu není důležitý okamžik přírůstků peněžních prostředků.¹³ Obdobným způsobem se postupuje u nákladů, které jsou v účetnictví zachyceny ke shodnému okamžiku jako realizované výnosy, neboť náklady jsou vynakládány za účelem jejich dosažení.

¹² DVOŘÁKOVÁ, Dana. *Základy účetnictví*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 285 stran. Účetnictví. ISBN 978-80-7552-892-6.

¹³ STROUHAL, Jiří, ŽIDLICKÁ, Renata a CARDOVÁ, Zdenka. *Účetnictví: velká kniha příkladů*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2014. 488 s. ISBN 978-80-265-0154-1.

1.10 Zásada objektivita účetních informací

Tento princip vychází z předpokladu, že informace v účetních výkazech jsou nezaujaté a ověřitelné. Každá účetní operace musí být doložitelná účetním dokladem a stavy aktiv musí být ověřitelné prostřednictvím výsledků inventur.¹⁴ Zákon o účetnictví také ukládá povinné náležitosti dokladů, tím je zajištěna objektivita účetních informací.

1.11 Zásada stálosti metod použitých při vedení účetnictví

Podstatou této zásady, jak je popsána v zákoně o účetnictví, je zajištění srovnatelnosti účetních informací mezi jednotlivými účetními obdobími. V účetním období by nemělo docházet ke změnám v účtování a oceňování. Zákon klade důraz na stálost používaných způsobů. Nestálost používaných metod a zásad může vést ke zkreslení sledovaného období, ale i ke zkreslení vývoje účetní jednotky v čase, čímž by nevyhovovala požadavkům uživatelů na účetní závěrku. Účetní jednotky mohou měnit uvedené zásady jen v případech, které vedou k věrnějšímu zobrazení nebo zlepšení vypovídací schopnosti účetních výkazů, případně pokud došlo ke změně předmětu podnikání. Taková změna musí být popsána v příloze účetní závěrky, aby byla dostatečně zajištěna návaznost účetních informací na informace z předchozích období.

1.12 Zásada zákazu kompenzace

Zákaz kompenzace ukládá povinnost účetní jednotce zobrazovat položky nákladů a výnosů, příjmů a výdajů, aktiv a pasiv v účetní závěrce samostatně, aniž by podléhaly vzájemnému zúčtování.

Vyhláška č. 500/2002 Sb. však uvádí případy, které nejsou považovány za porušení zásady kompenzace:

- kompenzace dobropisů, které se váží k určité nákladové (výnosové) položce a k období, v němž náklad (výnos) vznikl,

¹⁴ SKÁLOVÁ, Jana a kol. *Podvojně účetnictví 2017*. Dvacáté třetí vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 182 stran. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-271-0423-9.

- kompenzace vratek a doměrků daní z příjmů, nepřímých daní a poplatků,
- kompenzace rozdílů zjištěných při inventarizaci, pokud vznikly ve shodném období, neúmyslně a u zásob zaměnitelného charakteru,
- kompenzace rezerv, opravných položek a komplexních nákladů příštích období.¹⁵

1.13 Zásada měření výsledku hospodaření v pravidelných intervalech

Povinností účetní jednotky je zjišťování výsledku hospodaření, a to v pravidelných časových úsecích. Účetní jednotka má díky zjištěnému výsledku hospodaření možnost hodnotit svoji finanční výkonnost.

Pravidelným časovým úsekem se rozumí účetní období, které obvykle trvá 12 po sobě jdoucích měsíců.

1.14 Zásada přednosti obsahu před formou

Účetní transakce by měly být vykazovány podle jejich skutečného obsahu, který má přednost před jejich právním ustanovením neboli právní formou.¹⁶

1.15 Kritérium cena versus užitek

Zjišťování potřebných účetních informací je často spojeno s vynaložením nadměrné snahy na jejich získání, a proto je třeba se řídit pravidlem, že náklady vynaložené na nalezení těchto informací by neměly převyšovat užitek, vyplývající z takto zjištěných informací.

¹⁵ Ustanovení § 58 Vyhlášky č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶ DVOŘÁKOVÁ, Dana. *Základy účetnictví*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 285 stran. Účetnictví. ISBN 978-80-7552-892-6.

1.16 Kvalitativní požadavky

Z výše vymezených účetních zásad vycházejí i další požadavky, které jsou kladené na účetní informace v účetní závěrce. Tyto požadavky jsou stanoveny zákonem o účetnictví.

Kvalitativními požadavky jsou:

- Srozumitelnost – informace jsou dostatečně srozumitelné pro uživatele účetní závěrky. Základním předpokladem je, že uživatel má určitý přehled o podnikatelských a ekonomických aktivitách podniku a jeho účetnictví.
- Významnost – relevantnost informace se posuzuje z hlediska ekonomického rozhodování uživatelů účetní závěrky. Za informaci významnou se vždy považuje taková informace, kdy její vynechání nebo chybné uvedení v účetní závěrce má dopad na úsudek jejích uživatelů.
- Spolehlivost – spolehlivá informace zobrazuje účetnictví věrně a poctivě, neskrývá ekonomickou realitu podniku, je nestranná, úplná a v souladu se zásadou opatrnosti.
- Srovnatelnost – účetní závěrky musí být porovnatelné z hlediska času a zároveň srovnatelné mezi více podniky. To vyžaduje použití stálých metod v účetnictví.
- Dokladovost – informace uvedené v účetních dokladech musí být úplné, přesné, pravdivé, přehledné a včasné, aby na jejich základě mohla účetní jednotka provést kvalitní účetní zápis.¹⁷

Tímto jsem nastínila obecné účetní zásady a požadavky, které by měly být účetními jednotkami dodržovány. Další část práce je věnována výhradně zásadě opatrnosti, která je hlavním předmětem méj diplomové práce.

¹⁷ STROUHAL, Jiří, ŽIDLICKÁ, Renata a CARDOVÁ, Zdenka. *Účetnictví: velká kniha příkladů*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2014. 488 s. ISBN 978-80-265-0154-1.

2 Rezervy

Rezervy slouží ke krytí závazků nebo nákladů, které mají jasně definovanou povahu a u kterých existuje k rozvahovému dni vysoká pravděpodobnost nebo jistota, že nastanou. S jistotou však není známa jejich přesná částka nebo období, kterého se týkají.¹⁸

Účetní jednotka si musí opatřit průkazné podklady, pomocí nichž bude schopna doložit, že s vysokou pravděpodobností dojde ke vzniku budoucího dluhu či k vynaložení nákladu, který bude mít povinnost zaplatit. Jako příklad lze uvést probíhající soudní spor, u něhož nemá účetní jednotka žádnou jistotu výsledného rozsudku. V takovém případě účetní jednotka rezervu nevytváří, ale pouze do přílohy účetní závěrky uvede popis soudního případu. Pokud soudní spor skutečně prohraje, vytvoří rezervu, ale účtuje o závazku ve výši požadované částky. V situaci, kdy účetní jednotka již v průběhu soudního sporu odůvodněně předpokládá, že jej nemůže vyhrát, vytvoří rezervu, a to ve výši, kterou je nutné stanovit kvalifikovaným odhadem.

Rezervy jsou v účetnictví zahrnovány do období, s nímž věcně a časově souvisí, a to v souladu s akruálním principem a zásadou opatrnosti. Rezervy mohou mít podobu dlouhodobých i krátkodobých závazků a vyznačují se určitými společnými charakteristickými znaky:

- není jednoznačná jejich výše, která bude hrazena (částka je stanovována odhadem),
- někdy nejsou známy všechny protistrany, které transakce spojuje,
- mohou mít dlouhodobou povahu.¹⁹

Samotná podstata rezerv je velmi obdobná s jinou akruální položkou, kterou jsou výdaje příštích období. Na první pohled se mohou jevit jako totožné, v obou případech jsou akruálními závazky i akruálními náklady. Výdaje příštích období jsou závazkem

¹⁸ RYNEŠ, Petr. *Podvojně účetnictví a účetní závěrka: průvodce podvojným účetnictvím k 1.1.2017*. 17. aktualizované vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2017. 1151 stran. Účetnictví. ISBN 978-80-7554-061-4., s. 203

¹⁹ DVOŘÁKOVÁ, Dana. *Základy účetnictví*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 285 stran. Účetnictví. ISBN 978-80-7552-892-6., s. 105

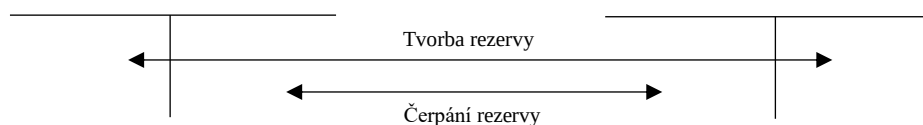
vůči dodavatelům, to znamená, že účetní jednotka je schopna spolehlivě určit období, částku a také třetí stranu. Na rozdíl od rezerv, u nichž je často znám pouze účel, a které se tak vyznačují vyšší neurčitostí. Z tohoto důvodu jsou rezervy vykazovány zvlášť od obchodních závazků a přechodných pasiv.

Tvorba rezerv se vykazuje na vrub nákladů. Naopak jejich použití, snížení nebo zrušení se účtuje ve prospěch nákladů. Zůstatek rezervy se následně převádí do dalšího účetního období, nikdy však nesmí vykazovat aktivní zůstatek. V rámci roční účetní uzávěrky jsou položky rezerv podrobeny dokladové inventarizaci, při které se posuzuje jejich výše a odůvodněnost tvorby. Příklad tvorby rezervy je zobrazen na obr. 1.

Obr. 1 Účtování o tvorbě a čerpání rezerv

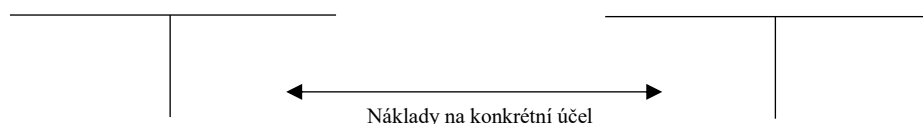
**552, 554, 574, 591 – Tvorba
a zúčtování rezerv**

451, 452, 453, 459 – Rezervy

Příslušný závazek

5xx – Nákladový účet

Popis použitých výsledkových účtů:

552 – Tvorba a zúčtování rezerv podle zvláštních právních předpisů

554 – Tvorba a zúčtování ostatních rezerv

574 – Tvorba a zúčtování finančních rezerv

591 – Daň z příjmů z běžné činnosti splatná

Popis použitých rozvahových účtů:

451 – Rezervy podle zvláštních právních předpisů

452 – Rezerva na důchody a podobné závazky

453 – Rezerva na daň z příjmů

459 – Ostatní rezervy

Zdroj: vlastní zpracování na základě PILÁTOVÁ, Jana. *Účtová osnova, české účetní standardy: postupy účtování pro podnikatele*

Rezervy dle vyhlášky č. 500/2002 Sb. se člení na:

- rezervy dle zvláštních právních předpisů,
- rezervy na důchody a podobné závazky,
- rezervy na daň z příjmů,
- ostatní rezervy.

Výše uvedené rezervy se dělí na zákonné (dle zvláštních předpisů) a účetní (ostatní rezervy).

2.1 Zákonné rezervy

Zákonné rezervy jsou upravovány zákonem č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. Rezervami dle tohoto zákona se rozumí:

- bankovní rezervy,
- rezervy v pojišťovnictví,
- rezerva na opravy hmotného majetku,
- rezerva na nakládání s elektroodpadem ze solárních panelů,
- ostatní rezervy stanovené tímto zákonem.

Povinností účetní jednotky, která účtuje podle českých účetních předpisů, je správně účtovat o rezervách v účetnictví a uplatňovat je ve zdaňovacím období, se kterým souvisí, to se potom obvykle shoduje s účetním obdobím. Jedině při splnění tohoto předpokladu jsou náklady při tvorbě rezerv daňově účinné.²⁰

²⁰ PILÁŘOVÁ, Ivana a PILÁTOVÁ, Jana. *Účetní závěrka, základ daně, finanční analýza podnikatelských subjektů roku 2014*. 7., přeprac. vyd. Praha: I. VOX, 2014. 208 s. ISBN 978-80-87480-27-4., s. 48

Tím ale povinnosti poplatníků nekončí. V souvislosti s přípravou účetní závěrky je nutné zhodnotit opodstatněnost vytvořených rezerv a jejich skutečný stav porovnat se stavem, který je uplatnitelný v základu daně podle příslušných zákonných předpisů. Nevycházející zůstatek rezervy ke konci zdaňovacího období se převádí do dalšího roku. Účetní jednotka má povinnost zrušit rezervu vždy ke dni, ke kterému došlo k ukončení podnikatelské nebo jiné samostatné výdělečné činnosti a ke dni, k němuž byla přerušena podnikatelská činnost, pokud přerušení trvá až do konce příslušného zdaňovacího období. Ke zrušení rezervy dochází také v případě prohlášení konkurzu, a to k předešlému dni účinnosti.²¹

Další část práce se věnuje jednotlivým zákonným rezervám, které jsou určeny zejména pro úzký okruh subjektů, například bankám a pojišťovnám nebo pro zvláštní účel, například na odbahnění rybníka. Nejvíce prostoru je věnováno rezervám na opravu hmotného majetku, které jsou dle mého názoru nejrozšířenějšími mezi běžnými podnikatelskými účetními jednotkami.

2.1.1 Bankovní rezervy

Banky mohou vytvářet rezervy na udělené bankovní záruky za poskytnuté úvěry, a to v rozsahu, který je povolen tímto zákonem. Zákon o rezervách stanovuje, že nesmí překročit 2 % průměrného stavu bankovních záruk za poskytnuté úvěry a zároveň rezervy musí být přiřaditelné k jednotlivým zárukám. Bankovní zárukou pro účely tohoto zákona jsou ty, které byly poskytnuty daňovému rezidentovi Evropské unie.

Pro zjištění průměrného stavu je rozhodující zůstatek k poslednímu dni každého měsíce a zůstatek k 1. lednu aktuálního zdaňovacího období.²²

2.1.2 Rezervy v pojišťovnictví

V oblasti pojišťovnictví je možné tvořit technické rezervy, při jejichž tvorbě se vychází z hodnoty nejlepšího odhadu a rizikové přírážky. Hodnota nejlepšího odhadu se zjistí pomocí projekce peněžních toků a hodnota rizikové přírážky se stanoví v takové výši, aby technické rezervy odpovídaly částce, kterou pojišťovny a zajišťovny potřebují na vyrovnání závazků z jejich činnosti. Při výpočtu je nutné

²¹ PILAŘOVÁ, Ivana a PILÁTOVÁ, Jana. *Účetní závěrka, základ daně, finanční analýza podnikatelských subjektů roku 2014*. 7., přeprac. vyd. Praha: 1. VOX, 2014. 208 s. ISBN 978-80-87480-27-4.

²² Ustanovení § 5 zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

zohlednit informace z finančních trhů, a to včetně údajů o upisovaných rizicích. Základním pravidlem je, aby technické rezervy byly počítány obezřetně, spolehlivě a objektivně.²³

2.1.3 Rezerva na opravy hmotného majetku

Rezervy na opravy hmotného majetku se řadí mezi nejčastěji používané běžnými podnikatelskými jednotkami. Účetní jednotky se mohou zcela dobrovolně rozhodnout, zda rezervu vytvoří nebo zahájí opravu bez tvorby rezervy. Pokud se spíše přikloní k tvorbě rezervy, mohou využít výhod, které spočívají v postupné tvorbě zdrojů, které se akumulují po několik zdaňovacích období, a které následně mohou použít na opravy hmotného majetku. Důležitým kritériem je, aby rezerva byla použita na účel, ke kterému byla vytvořena, a to pouze u majetku, který je daňově odpisován pět a více let. Musí se navíc jednat o majetek, ke kterému existuje právo vlastnické, právo hospodařit s majetkem nebo se jedná o pacht, k jehož opravám je pachtýř majetku smluvně písemně zavázán.²⁴

Zákonnou rezervu není možné tvořit na:

- očekávané technické zhodnocení,
- na majetek stanovený k likvidaci,
- na opravy škod a jiných nepředvídatelných či nahodilých událostí,
- na pravidelné (každoroční) opravy,
- na majetek poplatníka prohlášeného v konkursu.²⁵

V některých případech nastává problém správně určit, zda se jedná o technické zhodnocení nebo opravu. V takovém případě má účetní jednotka možnost požádat správce daně o vydání závazného posouzení, ve kterém stanoví, zda se jedná o technické zhodnocení či opravu.

Technickým zhodnocením se rozumí vynaložené výdaje na dokončené nástavby, přístavby, stavební úpravy, dále výdaje na modernizaci a rekonstrukci. Základní

²³ Ustanovení § 52, § 53 a § 54 zákona č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví

²⁴ Ustanovení § 7 odst. 1 zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

²⁵ Ustanovení § 7 odst. 2 a 3 zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

podmínkou je, aby tyto výdaje překročily 40 000 Kč v průběhu zdaňovacího období. V opačném případě je na poplatníkovi, zda částku nižší zahrne do daňových nákladů jednorázově nebo zda s výdaji bude nakládat jako s technickým zhodnocením. Technické zhodnocení se na rozdíl od opravy přenáší do základu daně postupně prostřednictvím odpisů.²⁶

Oprava je jednorázovým výdajem vynaloženým za účelem uvedení opotřebovaného a poškozeného majetku do původního nebo provozuschopného stavu. K opravě mohou být použity nové materiály, díly i technologie, za předpokladu, že se již nejedná o technické zhodnocení například způsobem, který povede k vylepšení parametrů majetku.²⁷

Rezerva na opravu hmotného majetku se tvoří podle druhu a charakteru konkrétního majetku. Celkovou výši rezervy je nutné rozpočítat do jednotlivých období její tvorby, a to podle předpokládaných nákladů na opravu a počtu let, po kterých se bude rezerva tvořit až do okamžiku provedení opravy.

Minimální doba pro tvorbu rezervy je stanovena na dvě po sobě jdoucí zdaňovací období, přičemž do této doby se nezahrnuje plánovaný rok zahájení opravy.²⁸ Zákon stanovuje i horní limit její tvorby, který se odvíjí od zařazení majetku do jednotlivých odpisových skupin, jak je zobrazeno v tabulce č. 1:

Tab. 1 Maximální počet let tvorby rezervy

Odpisová skupina	Počet let tvorby rezervy
2.	3
3.	6
4.	8
5.	10

²⁶ VANČUROVÁ, Alena a LÁCHOVÁ, Lenka. *Daňový systém ČR 2016*. 13. aktualizované vydání. Praha: 1. VOX a.s., 2016. 393 stran. Ekonomie. ISBN 978-80-87480-44-1.

²⁷ Ustanovení § 47 odst. 2 písm. a) Vyhlášky č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

²⁸ Ustanovení § 7 odst. 5 zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

Zdroj: vlastní zpracování na základě ustanovení § 7 odst. 9 zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

Pokud poplatník zjistí, že došlo ke změně předpokládaných nákladů na opravu, například v důsledku změny ceny materiálu, má povinnost změnu nákladů zohlednit v tvorbě rezervy, a to již ve zdaňovacím období, v němž byla změna zjištěna.²⁹ Kromě uvedené změny ceny je třeba zohlednit i další skutečnosti jako jsou změny v technologii provedení nebo změny v rozsahu opravy. Důležitou součástí tvorby rezervy je také sestavení důkladné dokumentace celého procesu opravy. Tato dokumentace má za úkol prokázat opodstatněnost vytvořené rezervy před správcem daně. Zákon o rezervách výslovně nedefinuje obsah předkládané dokumentace. Její součástí mohou být plány oprav, rozpočty nákladů, vnitropodnikové směrnice o způsobu tvorby a čerpání rezervy či inventární karty rezervy. Plán opravy a rozpočet nákladů musí být sestaven pro konkrétní druh majetku, také je třeba uvést zdaňovací období, v němž je plánováno zahájení opravy. K uznání vytvořené rezervy je potřeba uložit peněžní prostředky v její plné výši na speciálně vedený samostatný účet v bance se sídlem na území Evropské unie. Bankovní účet musí být zřízen pouze za tímto účelem, a to v českých korunách nebo eurech.³⁰

Některé účetní jednotky mohou mít tendenci zamýšlet různé strategie tvorby rezervy za účelem odsouvnání daňové povinnosti do následujících období, pomocí uměle vytvořeného nákladu si pak mohou snížit vlastní základ daně. Je samozřejmostí, že zákon takovou cestu nepřipouští a účetní jednotky by skutečně měly používat rezervy pouze za účelem vytváření reálných zdrojů, které použijí na opravu majetku.

V okamžiku, kdy je zahájena oprava a účetní jednotka skutečně vynaloží výdaje na opravu majetku, je třeba v souvislosti s těmito výdaji proúčtovat rozpuštění vytvořené rezervy až do jejího vyčerpání. V případě, že oprava trvá více zdaňovacích období, je zbývající rezerva převedena do dalšího období k následnému čerpání. K zahájení opravy musí dojít nejpozději v následujícím období, oproti kterému byla

²⁹ VANČUROVÁ, Alena a LÁCHOVÁ, Lenka. *Daňový systém ČR 2016*. 13. aktualizované vydání. Praha: 1. VOX a.s., 2016. 393 stran. Ekonomie. ISBN 978-80-87480-44-1.

³⁰ RYNEŠ, Petr. *Podvojně účetnictví a účetní závěrka: průvodce podvojným účetnictvím k 1.1.2017*. 17. aktualizované vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2017. 1151 stran. Účetnictví. ISBN 978-80-7554-061-4.

oprava naplánována. Pokud k opravě nedojde, je nutné zvýšit výsledek hospodaření pro stanovení základu daně, a to v rozsahu plně vytvořené rezervy. V takovém případě se základ daně zvýší v roce následujícím po uplynutí termínu, pro který je naplánováno zahájení opravy. Nevyčerpaná část rezervy se zruší i v případě, kdy nebyla použita nejpozději ve zdaňovacím období, které následuje po roce zahájení opravy. Vzhledem ke skutečnosti, že výše rezervy je stanovována pomocí kvalifikovaného odhadu, stává se zcela běžně, že skutečné výdaje jsou nižší či vyšší než předem vytvořená rezerva. Zbývající část rezervy se tak musí rozpustit a je tedy položkou zvyšující výsledek hospodaření, resp. základ daně, naopak pokud výdaje přesahují rezervu, jsou tyto výdaje daňově uznatelným nákladem.³¹ Rezervu je třeba zrušit i v případě, pokud nedojde k převodu potřebných finančních prostředků na zvláště vymezený účet v bance. K převodu těchto prostředků musí dojít nejpozději do termínu pro podání daňového přiznání, jinak rezerva musí být rozpuštěna ve zdaňovacím období, za které se daňové přiznání podává.³²

Jak je možné si povšimnout při důkladném prostudování zákona o rezervách v oblasti rezervy na opravy hmotného majetku, příslušná ustanovení tohoto zákona pracují s pojmem předpokládané zdaňovací období, v němž dojde k zahájení opravy. Právní úprava vyslovuje výjimku pro situaci, kdy plánovaná oprava je zahájena později oproti plánu. Zákon se však už nezabývá otázkou, jak postupovat při tvorbě a čerpání rezervy za situace, kdy daňový subjekt zahájí dřívejší provedení opravy oproti předpokládanému termínu. V minulosti se soudní praxe potýkala s mnohými spory, z toho důvodu je tato oblast řešena v judikatuře. Touto problematikou se zabývá např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 12. 2008 pod číslem jednacím 7 Afs 44/2008-77. V dané kasační stížnosti je nejdůležitějším posoudit, zda právní úprava umožňuje souběh tvorby a čerpání rezervy v jednom zdaňovacím období a zda předčasné zahájení opravy hmotného majetku oproti předpokládanému termínu je důvodem pro zrušení rezervy ve prospěch výnosů³³ v daném zdaňovacím období. Správce daně neuznal vytvořenou rezervu jako daňově uznatelný náklad v období,

³¹ VANČUROVÁ, Alena a LÁCHOVÁ, Lenka. *Daňový systém ČR 2016*. 13. aktualizované vydání. Praha: 1. VOX a.s., 2016. 393 stran. Ekonomie. ISBN 978-80-87480-44-1.

³² RYNEŠ, Petr. *Podvojně účetnictví a účetní závěrka: průvodce podvojným účetnictvím k 1.1.2017*. 17. aktualizované vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2017. 1151 stran. Účetnictví. ISBN 978-80-7554-061-4.

³³ Podle dřívější právní úpravy účetnictví se rezervy rozpouštěly ve prospěch výnosů, nikoliv nákladů.

kdy daňový subjekt předčasně zahájil opravu střechy a podlahy a současně v tomto roce dokončil tvorbu rezerv podle stanoveného plánu. Správce daně argumentoval, že daňové náklady by byly zatíženy v daném období dvakrát, a to v důsledku tvorby rezervy a skutečně vynaložených výdajů na provedení opravy. Nejvyšší správní soud se však v dané věci přiklonil k názoru Krajského soudu a uvedl, že taková situace nastat nemůže, jelikož při souběhu tvorby rezervy a provedení opravy s čerpáním rezerv jsou uplatněny náklady pouze jednou, a to ve formě vytvořené rezervy. O vynaložených výdajích na opravu je třeba účtovat prostřednictvím čerpání z již vytvořených rezerv, čímž se zamezí situaci, kdy do základu daně tyto výdaje vstoupí ve formě přímých výdajů.

V podmínkách podnikání je totiž možné, že v důsledku neočekávaných okolností se změní předpokládaný termín zahájení opravy. Nejvyšší správní soud tímto potvrdil domněnku Krajského soudu, že příslušné právní ustanovení poplatníkovi nezakazuje zahájit opravu dříve, než je plánováno.³⁴

2.1.4 Rezerva na nakládání s elektroodpadem ze solárních panelů

Tuto rezervu je oprávněn tvořit provozovatel solární elektrárny, na něhož se vztahují ustanovení zákona o odpadech. Na základě tohoto zákona musí provozovatel zajistit financování zpracování, využití a odstranění elektroodpadu ze solárních panelů.

Tvorba zákonné rezervy se může lišit od účelové rezervy tvořené v účetnictví podle účetních předpisů, a to v rozsahu její výše a způsobu tvorby. Účetní jednotka má povinnost vést evidenci tvorby rezerv a rezervu tvořit od příslušného měsíce, v němž provozovateli solární elektrárny vznikla povinnost hradit první platby související s financováním podle zákona o odpadech. Tvorba rezervy končí v měsíci zdaňovacího období, v němž je hmotný majetek plně odepsán, a to i v případě, že dojde k technickému zhodnocení majetku. Účetní jednotka má povinnost opravit výši vytvořené rezervy ve zdaňovacím období, v němž zjistí skutečnosti, které vedou ke změně rezervy. V případě, že dojde k likvidaci solárního panelu, je zrušena příslušná část rezervy vztahující se k tomuto likvidovanému majetku. Rezerva se zruší v období, v němž je předloženo finanční vypořádání, ve kterém je zohledněno

³⁴ 7 Afs 44/2008-77 ze dne 18. 12. 2008. Nejvyšší správní soud, 2008.

jeho vyřazení.³⁵ V této souvislosti je vhodné tvořit i tzv. rezervu na likvidaci, která vyjadřuje povinnost účetní jednotky odstranit veškerý elektroodpad ze solárních panelů, přičemž tuto povinnost účetní jednotce ukládá již zmíněný zákon o odpadech.³⁶

2.1.5 Rezerva na pěstební činnost

Tuto rezervu mohou vytvářet účetní jednotky, které provádí pěstební činnost. K pěstebním činnostem patří výchova a obnova lesa, ochrana lesa a veškeré kroky, které vedou k obnově porostů s náhradní nebo nevhodnou dřevinnou skladbou. V příloze zákona o rezervách je uveden přesný výčet výkonů, které jsou uznatelným nákladem a podmětem k tvorbě rezervy na pěstební činnost. Celkový výčet představuje 15 různých výkonů, mezi které se například řadí obnova lesa výsevem osiva, sadbou nebo ošetřování dřevin mladých lesních porostů.

Rezerva je vytvářena na základě objemu vytěžené dřevní hmoty a rozpočtu nákladů na pěstební činnost, podle níž se stanoví její výše. V souvislosti se zahájením prací pěstební činnosti se započne čerpat vytvořená rezerva. Ke zrušení rezervy dochází v případě, není-li tato činnost provedena v příslušném rozpočtovém objemu.³⁷ Účetní jednotka má povinnost ukládat peněžní prostředky ve výši vytvořené rezervy na zvláštní účet v bance, který je vedený v českých korunách nebo eurech, přičemž tyto prostředky mohou být použity pouze za účelem tvorby rezervy.³⁸

2.1.6 Ostatní rezervy dle zvláštních právních předpisů

K ostatním zákonným rezervám se řadí rezerva na sanaci pozemků dotčených těžbou, rezerva na vypořádání důlních škod, rezerva na odbahnění rybníka a dále rezervy, které jsou výdajem na dosažení, zajištění a udržení příjmů podle zvláštních právních předpisů. Tyto předpisy představují zákon o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, zákon o ochraně a využití nerostného bohatství a zákon o odpadech.

³⁵ Ustanovení § 11a odst. 1-3, § 11c odst. 1 a 2 zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

³⁶ I-34 Rezervy na likvidaci. Národní účetní rada [online]. Praha: Anders Norén [cit. 2019-10-06]. Dostupné z: <http://nur.cz/interpretace/schvalene-interpretace/i-34/>

³⁷ RYNEŠ, Petr. *Podvojný účetnictví a účetní závěrka: průvodce podvojným účetnictvím k 1.1.2017*. 17. aktualizované vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2017. 1151 stran. Účetnictví. ISBN 978-80-7554-061-4.

³⁸ Ustanovení § 10a zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

2.2 Účetní rezervy

Výčet účetních rezerv je uveden ve vyhlášce č. 500/2002 Sb., jedná se o:

- rezervy na důchody a podobné závazky,
- rezervy na daň z příjmů,
- ostatní rezervy.

Účetní jednotky tvoří účetní rezervy, které jsou vyžadovány jednak stávající účetní legislativou, a rezervy, o jejichž tvorbě si rozhodují samy. Tvorba těchto rezerv není uznána zákonem o daních z příjmů jako výdaj nutný k dosažení a udržení příjmů.³⁹ Jinými slovy, o částku těchto vytvořených rezerv je nezbytné zvýšit výsledek hospodaření při stanovení základu daně, protože náklady nejsou považovány za daňově účinné. Naopak výsledek hospodaření se snižuje v okamžiku čerpání rezervy, a to o příslušnou částku, která je čerpána.

Tvorba rezervy je vázána na okolnosti, které vedou k vysoké pravděpodobnosti nebo jistotě, že dojde ke vzniku závazků nebo nákladů, jež bude nutné v budoucnu uhradit. Rezerva je vždy vytvářena pro konkrétní druh případu a nikdy nemůže být určena příliš obecně, např. na podnikatelská rizika. Výše rezervy se obvykle stanovuje pomocí kvalifikovaného odhadu, zkušeností minulých let nebo na bázi empirických a jiných šetření.⁴⁰

A proč tedy účetní jednotky tvoří účetní rezervy? Kromě naplnění základních zásad v účetnictví, kterou je věrné zobrazení hospodářské situace podnikatelské jednotky a zásada opatrnosti, je pro každou účetní jednotku důležité tvořit reálné zdroje do budoucna, které jí následně mohou usnadnit překonání nepříznivých situací.

Vykazování rezerv jako dluhů podniku, i za situace neznámé výše budoucích závazků, je totiž velmi podstatné i z hlediska hodnocení rizik a jeho zadlužení. Nevykázání takové položky může mít významný dopad jak na stranu investora a jeho ekonomické rozhodování, tak na samotnou účetní jednotku, u níž v krajní situaci může dojít

³⁹ KOVANICOVÁ, Dana. *Abeceda účetních znalostí pro každého*. 20. aktualiz. vyd. Praha: Bova Polygon, 2012. 412 s. ISBN 978-80-7273-169-5.

⁴⁰ RYNEŠ, Petr. *Podvojně účetnictví a účetní závěrka: průvodce podvojným účetnictvím k 1.1.2017*. 17. aktualizované vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2017. 1151 stran. Účetnictví. ISBN 978-80-7554-061-4., s. 211

až k likvidačním důsledkům. Zaúčtováním rezervy se sníží výsledek hospodaření, což umožní vyplatit méně peněz při rozdělování zisku, a tudíž zadržet více peněz v podniku. Tyto peněžní prostředky následně mohou být použity na úhradu dluhů krytých rezervou. V případě účetních rezerv nejsou potřebné peněžní prostředky ukládány na žádný speciálně určený účet, proto je pouze v režii podniku, zda si dokáže ohlídat splatnosti závazků, na které účetní jednotka tvořila rezervy.⁴¹ Zároveň je třeba si uvědomit, že kladný výsledek hospodaření nemusí vždy znamenat, že podnik disponuje potřebnou výší peněžních prostředků, a proto je také důležité neopomenout řízení likvidity, aby společnost byla schopna dostát všem svým splatným závazkům.

I v souvislosti s tvorbou účetních rezerv vzniká riziko, že někteří poplatníci budou tvořit rezervu za účelem úmyslné manipulace s výsledkem hospodaření, a to nejčastěji způsobem, kdy rezervu záměrně stanoví v nadměrné výši bez jakéhokoliv opodstatnění.

2.2.1 Rezerva na důchody a podobné závazky

Rezerva na důchody a podobné závazky není v praxi příliš rozšířená, proto se o ní zmíním pouze okrajově.

Účetní jednotka účtuje o rezervě pouze v případě, pokud existuje povinnost, která ji zavazuje vyplácet zaměstnanecké důchody nebo obdobné požitky. Tato povinnost se na účetní jednotku vztahuje buď na základě smlouvy nebo právních předpisů.

2.2.2 Rezerva na daň z příjmů

Rezerva na daň z příjmů se vykáže v okamžiku, kdy sestavení účetní závěrky předchází vyhotovení řádného daňového přiznání. V takovém případě není účetní jednotce známa přesná výše daňového dluhu. Naopak je dostatečně zřejmý účel rezervy, lhůta splatnosti závazku i věřitel, kterým je finanční úřad. Je evidentní, že svými charakteristickými znaky odpovídá spíše dohadné položce, jelikož je předem známo období i protistrana. Podle českých účetních standardů je však nutné pohlížet na tuto položku jako na rezervu, nikoliv dohadnou položku, a účtovat o ní stanoveným

⁴¹ PELÁK, Jiří. *Účetnictví v příkladech: repetitorium k základům účetnictví*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Oeconomica, 2009. 200 s. ISBN 978-80-245-1507-6.

způsobem. Účetní jednotka má povinnost provést odhad částky splatné daně a vykázat tuto částku poníženou o celkově zaplacené zálohy ve výkazu zisku a ztráty.⁴² Zaplacené zálohy, které hradila v průběhu zdaňovacího období, je tedy nutné započítat vůči vytvořené rezervě.

2.2.3 Ostatní rezervy

Mezi ostatní účetní rezervy se nejčastěji řadí rezervy na záruční opravy, rezervy na restrukturalizaci a rezervy na rizika a ztráty.

Rezervy na záruční opravy

Podnikatelské jednotky, které prodávají výrobky a zboží se záruční lhůtou, jsou tímto zavázány k provádění bezplatných záručních oprav. Tyto záruční opravy následně způsobí dodatečné vynaložené náklady, např. na spotřebu materiálu, mzdových nákladů nebo energií. Z tohoto důvodu je pro podnik výhodné tvořit rezervy v době, kdy dosahuje výnosů a může si tak tvořit interní zdroje pro úhradu budoucích oprav. Tvorba rezervy je daňově neuznatelná, ovlivní pouze snížení účetního zisku, který je určen k rozdělení a nemá žádný vliv na daňový základ. Zisk je v tomto případě snížen o část, která bude v příštích obdobích potřebná na úhradu záručních oprav.

Rezervy na restrukturalizaci

Restrukturalizace je program, který významně mění předmět činnosti účetní jednotky nebo způsob, jakým je její činnost prováděna. Tento program představuje přemístění podnikatelských aktivit do jiné oblasti nebo případně jejich částečné utlumení či ukončení. Tvorba rezervy vyžaduje důkladnou dokumentaci o schválení celého procesu restrukturalizace. Je možné ji tvořit a čerpat pouze na přímé náklady, které jsou nezbytné pro její uskutečnění a nesouvisí s dalšími aktivitami podniku. Do těchto přímých nákladů nesmí být zahrnuty náklady na přeškolení či přemístění zaměstnanců, kteří pokračují v zaměstnaneckém poměru, dále náklady na marketing.⁴³

⁴² STROUHAL, Jiří, ŽIDLICKÁ, Renata a CARDOVÁ, Zdenka. *Účetnictví: velká kniha příkladů*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2014. 488 s. ISBN 978-80-265-0154-1.

⁴³ RYNEŠ, Petr. *Podvojně účetnictví a účetní závěrka: průvodce podvojným účetnictvím k 1.1.2017*. 17. aktualizované vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2017. 1151 stran. Účetnictví. ISBN 978-80-7554-061-4.

Rezervy na rizika a ztráty

Účetní jednotka tvoří rezervu na rizika a ztráty s ohledem na ustanovení § 25 odst. 3 zákona o účetnictví, který říká, že ke konci rozvahového dne jsou zahrnovány pouze zisky, kterých bylo skutečně dosaženo se zřetelem na možná rizika a ztráty, které souvisí s majetkem a závazky a jsou známy před dnem sestavení účetní závěrky.

Všechny výše uvedené účetní rezervy je nutné tvořit v souladu s příslušnými účetními předpisy a vnitropodnikovou směrnicí.

2.3 Příklady

Příklad: Rezerva na opravu dlouhodobého hmotného majetku

Společnost TikTok, která se zabývá výrobou vlastních hodinových strojů a kompletací hodinek, se rozhodla, že v roce 2019 zahájí opravu strojního zařízení, který slouží k výrobě jednotlivých součástí. Účetní jednotka provedla odhad ceny opravy stroje, kterou předpokládá ve výši 400 tis. Kč. Rezervu započala tvořit již v roce 2017 a předpokládá její tvorbu po dvě účetní období. V roce 2019 účetní jednotka skutečně zahájila opravu strojního zařízení a na tuto opravu vynaložila celkem 470 tis. Kč.

Řešení:

Podle zákona o rezervách se jedná o zákonnou rezervu na opravu hmotného majetku, jelikož je splněna minimální doba tvorby rezervy. Zákonná rezerva je tvořena v letech 2017 a 2018, přičemž v jednotlivých letech výše rezervy činí 200 tis. Kč. Společnost TikTok každoročně ukládá potřebné peněžní prostředky na zvláště vedený účet v bance.

Společnost v jednotlivých letech zaúčtuje zákonnou rezervu následujícím způsobem:

Tab. 2 Tvorba zákonné rezervy na opravu dlouhodobého hmotného majetku

Popis účetní operace	Částka v tis. Kč	MD	Dal
Účetní období 2017			
Tvorba daňové rezervy v roce 2017	200	552	451

Převedení peněžních prostředků na zvláštní účet	200	221/2	221/1
Účetní období 2018			
Tvorba daňové rezervy v roce 2018	200	552	451
Převedení peněžních prostředků na zvláštní účet	200	221/2	221/1

Zdroj: vlastní zpracování

V roce 2019 účetní jednotka provede opravu strojního zařízení, která byla dodavatelem fakturována v částce 470 tis. Kč. V tomtéž roce společnost přijatou fakturu zaplatí a provede zúčtování vytvořené rezervy.

Tab. 3 Zúčtování zákonné rezervy na opravu dlouhodobého hmotného majetku

Popis účetní operace	Částka v tis. Kč	MD	Dal
Přijatá faktura za opravu strojního zařízení	470	511	321
Zaplacení přijaté faktury ze zvláště určeného účtu	200	321	221/2
Doplatek zbývajících částky přijaté faktury	200	321	221/1
Zúčtování daňové rezervy	200	451	552

Zdroj: vlastní zpracování

Popis nově použitých účtů:

221/1 – Bankovní účet běžný

221/2 – Bankovní účet zvláště vedený za účelem opravy dlouhodobého majetku

321 – Dodavatelé

511 – Opravy a udržování

Příklad: Rezerva na záruční opravy

Společnost TikTak prodává vlastní zkompleťované hodinky s dvouletou záruční lhůtou a v rámci této lhůty poskytuje bezplatné opravy. Z prodeje hodinek v roce 2017 eviduje účetní jednotka tržby ve výši 40 mil. Kč. Účetní jednotka ve svých

vnitropodnikových předpisech uvádí předpoklad, že 2 % z tržeb budou muset být vynaloženy na úhradu záručních oprav v následujících letech a v této výši tvoří rezervu. V roce 2018 skutečně došlo k reklamám, na které podnik musel vynaložit celkem 550 tis. Kč, konkrétně na mzdové náklady vč. pojistného na sociální a zdravotní pojištění placené zaměstnavatelem 201 tis. Kč, na spotřebu materiálu 225 tis. Kč a energie 124 tis. Kč. V roce 2019 společnost provedla záruční opravy pouze ve výši 175 tis. Kč, z čehož 67 tis. Kč tvořily mzdové náklady zvýšené o pojistné na sociální a zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem, 80 tis. Kč spotřeba materiálu a zbývajících 28 tis. Kč tvořily náklady na energii. Této roku je zbývající zůstatek rezervy rozpuštěn.

Řešení:

Společnost TikTok dosáhla v roce 2017 tržeb ve výši 40 mil. Kč. Jelikož do budoucna předpokládá vznik dodatečných nákladů z titulu uplatněných reklamací hodiněk, vytvoří rezervu ve výši 2 % z objemu tržeb. Tvorba rezervy na záruční opravy je pro účetní jednotku daňově neuznatelná a povede ke snížení účetního zisku. Společnost o tvorbě rezervy účtuje v roce 2017 následujícím způsobem:

Tab. 4 Tvorba účetní rezervy na záruční opravy

Popis účetní operace	Částka v tis. Kč	MD	Dal
Tvorba účetní rezervy	800	554	459

Zdroj: vlastní zpracování

V následujícím roce 2018 nespokojení zákazníci u společnosti uplatnili nárok na záruční opravy. V souvislosti s těmito opravami společnosti vznikají dodatečné náklady, na které již v minulosti vytvořila rezervu. Náklady, které účetní jednotka skutečně vynaložila, jsou daňově uznatelné a mají tedy vliv na základ daně. Naopak zúčtovaná část rezervy základ daně nijak neovlivní, protože její zúčtování dopadá pouze na účetní výsledek hospodaření. Výsledný dopad do účetního výsledku hospodaření bude nulový a do základu daně se promítne ztrátou ve výši 550 tis. Kč.

Tab. 5 Zúčtování účetní rezervy na záruční opravy v 1. roce

Popis účetní operace	Částka v tis. Kč	MD	Dal
Mzdové náklady	150	521	331
Pojistné na sociální pojištění za zaměstnavatele	37,5	524	336/1
Pojistné na zdravotní pojištění za zaměstnavatele	13,5	524	336/2
Náklady na spotřebu materiálu	225	501	112
Náklady na spotřebu energie	124	502	321
Zúčtování účetní rezervy na záruční opravy	550	459	554

Zdroj: vlastní zpracování

V následujícím roce 2019 v důsledku čerpání účetní rezervy a rozpuštění jejího zůstatku dojde ke zvýšení účetního zisku o 75 tis. Kč, kdežto daňový dopad je možné vyčíslit „ztrátou“ 175 tis. Kč.⁴⁴

Tab. 6 Zúčtování účetní rezervy na záruční opravy v 2. roce

Popis účetní operace	Částka v tis. Kč	MD	Dal
Mzdové náklady	50	521	331
Pojistné na sociální pojištění za zaměstnavatele	12,5	524	336/1
Pojistné na zdravotní pojištění za zaměstnavatele	4,5	524	336/2
Náklady na spotřebu materiálu	80	501	112
Náklady na spotřebu energie	28	502	321
Zúčtování účetní rezervy na záruční opravy	175	459	554
Zúčtování zůstatku účetní rezervy	75	459	554

Zdroj: vlastní zpracování

⁴⁴ Tyto úvahy vedou k účtování o odložené dani, kterým se podrobně věnuje kapitola č. 5.

Popis nově použitých účtů:

112 – Materiál na skladě

336/1 – Zúčtování s institucemi sociálního pojištění

336/2 – Zúčtování s institucemi zdravotního pojištění

501 – Náklady na spotřebu materiálu

502 – Spotřeba energie

521 – Mzdové náklady

524 – Zákonné sociální pojištění

Příklad: Rezerva na daň z příjmů

Společnost TikTok ke dni sestavení své účetní závěrky nemá vyhotovené daňové přiznání, které bude sestaveno o něco později za pomoci daňového poradce. Účetní jednotka tak k tomuto dni přesně nezná vlastní daňovou povinnost, a proto je nucena ji stanovit kvalifikovaným odhadem. Účetní jednotka se tedy rozhodne vytvořit rezervu ve výši 250 tis. Kč na základě stanoveného odhadu. Za zdaňovací období roku 2017 společnost celkem na zálohách zaplatila 200 tis. Kč. Účetní jednotka se později dozvídá, že její skutečná daňová povinnost činí 265 tis. Kč.

Řešení:

Účetní jednotka musí znát vlastní daňovou povinnost ke dni sestavení účetní závěrky. Pokud její skutečnou výši nezná, je nucena provést kvalifikovaný odhad, na jehož základě vytvoří rezervu na daň z příjmů. V roce 2017 zaúčtuje vybrané účetní operace následujícím způsobem:

Tab. 7 Tvorba účetní rezervy na daň z příjmů

Popis účetní operace	Částka v tis. Kč	MD	Dal
Úhrada záloh na daňovou povinnost roku 2017	200	341	221/1
Tvorba účetní rezervy na daň z příjmů	250	599	453

Zdroj: vlastní zpracování

V souladu s vyhláškou č. 500/2002 Sb. bude v rozvaze vykázána rezerva na daň z příjmů ve výši 50 tis. Kč, a to v důsledku kompenzace rezervy se zaplacenými zálohami.

V roce 2018 účetní jednotka vytvořenou rezervu zruší a zaúčtuje skutečnou vlastní daňovou povinnost. Stejně jako je předpis splatné daně daňově neuznatelný, zrušení rezervy na daň z příjmů nemá žádný výsledný daňový dopad na základ daně. V účetnictví se tato transakce projeví snížením účetního zisku o 15 tis. Kč.

Tab. 8 Zrušení účetní rezervy na daň z příjmů

Popis účetní operace	Částka v tis. Kč	MD	Dal
Předpis splatné daně	265	591	341
Zrušení rezervy na daň z příjmů	250	453	599
Úhrada doplatku daně z příjmů	65	341	221/1

Zdroj: vlastní zpracování

Popis nově použitých účtů:

341 – Daň z příjmů

599 – Tvorba a zúčtování rezervy na daň z příjmů

3 Opravné položky

Dalším z nástrojů zásady opatrnosti jsou opravné položky. Jak již bylo uvedeno v první kapitole této diplomové práce, hlavní podstatou zásady opatrnosti je nenadhodnocovat aktiva. Účetní jednotka má povinnost upravit výši těchto aktiv tak, aby v rozvaze nebyly vykazovány v nepřiměřené výši. Z tohoto důvodu jsou často využívány opravné položky, které vyjadřují přechodné snížení aktiva. Pokud je zřejmé, že se jedná o trvalé snížení, v takovém případě se použije odpis položky, který bude popsán v následující kapitole.

Účetní jednotky tvoří opravné položky pouze k majetkovým účtům rozvahy, a to na základě výsledků zjištěných pomocí inventarizace majetku. Opravná položka vyjadřuje rozdíl mezi hodnotou nově zjištěnou a hodnotou majetku zachyceného v účetnictví a podmínkou pro její tvorbu je, že majetek nesmí být oceňován reálnou hodnotou. Opravnou položku také nelze tvořit k majetku, ke kterému již z obdobného titulu snížení hodnoty byla vytvořena rezerva. V rámci inventarizace majetku je nutné posoudit, zda je tvorba opravných položek dostatečně odůvodněná a ve správné výši.

V českých účetních předpisech není povolena tvorba opravné položky na zvýšení hodnoty majetku, přičemž nesmí ani vykazovat aktivní zůstatek v rozvaze. Jelikož opravné položky jsou účetními předpisy upraveny velmi obecně, je nutné, aby jejich tvorba a použití byla důkladně popsána ve vnitřních interních předpisech účetní jednotky.⁴⁵

O tvorbě opravné položky se účtuje na vrub nákladů, přičemž do provozních nákladů jsou zahrnovány opravné položky k dlouhodobému majetku, k zásobám či pohledávkám. Opravné položky, které se týkají finančního majetku, jsou účtovány do skupiny finančních nákladů. Naopak o jejich rozpuštění se účtuje ve prospěch nákladů provozních nebo finančních. Opravné položky jsou následně vykazovány v rozvaze jako korekce ocenění konkrétního aktiva. To znamená, že hodnota opravné položky není vykazována v položkách rozvahy samostatně. Výsledné netto ocenění majetku lze zjistit jako rozdíl mezi jeho hodnotou brutto a korekcí k rozvahovému dni.

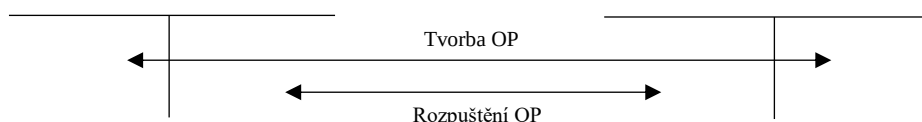
⁴⁵ PILAŘOVÁ, Ivana a PILÁTOVÁ, Jana. *Účetní závěrka, základ daně, finanční analýza podnikatelských subjektů roku 2014*. 7., přeprac. vyd. Praha: 1. VOX, 2014. 208 s. ISBN 978-80-87480-27-4.

Je důležité neopomenout, že sloupec korekce zahrnuje nejenom přechodné snížení aktiva, ale i jeho trvalý charakter, tudíž hodnota korekce se nemusí vždy rovnat hodnotě vytvořených opravných položek, pokud se k majetku tvoří i oprávkky.

Obr. 2 Účtování o tvorbě a rozpuštění opravných položek

**558, 559, 579 – Tvorba
a zúčtování OP**

091-096, 191-197, 291, 391 - OP

Popis použitých výsledkových účtů:

558 - Tvorba a zúčtování zákonných OP v provozní oblasti

559 - Tvorba a zúčtování OP v provozní činnosti

579 - Tvorba a zúčtování OP ve finanční činnosti

Popis použitých rozvahových účtů:

091-096 – OP k dlouhodobému majetku

191-197 – OP k zásobám

291 – OP ke krátkodobému finančnímu majetku

391 – OP k pohledávkám

Zdroj: vlastní zpracování na základě PILÁTOVÁ, Jana. *Účtová osnova, české účetní standardy: postupy účtování pro podnikatele*

Účetní jednotka může tvořit opravné položky k následujícím druhům majetku:

- k dlouhodobému nehmotnému a hmotnému majetku,
- k dlouhodobému finančnímu majetku,
- k zásobám,
- k pohledávkám,

- ke krátkodobému finančnímu majetku.⁴⁶

Opravné položky se opět rozlišují na zákonné daňově uznatelné a účetní daňově neuznatelné.

3.1 Zákonné opravné položky

Zákonné opravné položky jsou upravovány zákonem č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon upravuje následující druhy opravných položek:

- bankovní opravné položky,
- opravné položky k pohledávkám za dlužníky v insolvenčním řízení,
- opravné položky k nepromlčeným pohledávkám splatným po 31.12.1994,
- opravné položky k pohledávkám z titulu ručení za clo,
- opravné položky k pohledávkám nízké rozvahové hodnoty.

Zákonné opravné položky jsou považovány za daňově účinné náklady, tedy náklady vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmů. Podmínkou je, že se musí jednat o nepromlčené pohledávky splatné po 31.12.1994, o kterých se účtovalo ve výnosech a zároveň nejsou osvobozeným příjmem (výnosem) od daně z příjmů ani netvoří samostatný základ daně či základ daně pro zvláštní sazbu daně. Výnosy z takové pohledávky musí být zahrnuty v běžném základu daně. Opravné položky nelze tvořit k pohledávkám, které vznikly z titulu cenných papírů a ostatních investičních nástrojů, úvěrů, zápůjček, ručení (s výjimkou pohledávek z titulu ručení za clo), záloh, plnění ve prospěch vlastního kapitálu, úhrady ztráty obchodní korporace, smluvních pokut a úroků z prodlení, penále a jiných sankcí ze závazkových vztahů, k pohledávkám nabytým bezúplatně a k souboru pohledávek. Při postoupení pohledávky musí účetní jednotka zaplatit celou její pořizovací cenu, k takto uhrazené pohledávce následně může tvořit opravné položky. Opravné položky je možné tvořit až po provedení

⁴⁶ RANDÁKOVÁ, Monika a kol. *Finanční účetnictví v České republice*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2015. 227 s. ISBN 978-80-245-2076-6.

vzájemného zápočtu všech splatných pohledávek a dluhů, které eviduje v účetnictví ke stejné osobě.⁴⁷

Jak vyplývá z výše uvedeného, zákonné opravné položky je možné tvořit při splnění zákonných podmínek pouze k pohledávkám, oproti tomu účetní opravné položky je možné, resp. nutné tvořit i k jiným druhům majetku. V účetnictví jsou zaznamenávány pohledávky od jejich vzniku do výnosů, pokud však nejsou uhrazeny, dochází k situaci zdanění nerealizovaných příjmů. Poplatník je ve své podstatě znevýhodněn oproti tomu, který vede daňovou evidenci, v níž zdaňuje pouze své inkasované příjmy. Mimo jiné z tohoto důvodu zákon stanovuje pravidla pro uznání neuhrazených pohledávek do daňových nákladů. Na druhou stranu je nutné, aby tato pravidla byla nastavena způsobem, které eliminují činnosti vedoucí k úmyslné manipulaci s daňovým základem a neochotu poplatníka vymáhat pohledávky.

To, že úmyslná manipulace s daňovým základem se nevyplácí, vystihuje v nesčetných případech i judikatura Nejvyššího správního soudu, např. v rozsudku ze dne 30. 4. 2013, číslo jednací 1 Afs 98/2012-34. Podstatou právního sporu jsou vytvořené opravné položky, které poplatník zahrnul v letech 2007 a 2008 do daňově uznatelných nákladů. Předmětná pohledávka vznikla na základě uzavřené smlouvy o prodeji nemovitostí, která byla v okamžiku jejího vzniku účtována do výnosů, a to i přes neplatnost smlouvy, která dle stěžovatele byla známa až v roce 2009 na základě soudního rozhodnutí. Podle správce konkurzní podstaty však kupní smlouva byla neplatná již od samého počátku, jelikož v době prodeje nemovitostí byl na majetek prodávajícího prohlášen konkurz a prodávající neměl právo s prodáváním majetkem nakládat. Správce daně zjistil porušení hned několika podmínek, jejichž splnění je vyžadováno pro zahrnutí opravných položek do daňového základu. Jednak opravné položky jsou tvořeny k právně neexistující pohledávce, a i přes skutečnost, že o pohledávce se účtovalo do výnosů, je nutné na tento příjem pohlížet jako na příjem nezahrnovaný do základu daně. Dalším porušením je skutečnost, že pohledávka vznikla mezi spřízněnými osobami, a že k tvorbě opravných položek došlo v době trvání účinku prohlášení konkurzu.⁴⁸

⁴⁷ Ustanovení § 2 odst. 2, 3 a 4 zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁸ 1 Afs 98/2012-34 ze dne 30. 4. 2013. Nejvyšší správní soud, 2013.

V případě se Nejvyšší správní soud zabývá i dalšími námitkami, které vznesly protistrany, důležité však je, že potvrdil porušení všech podmínek pro tvorbu zákonných opravných položek. Ostatně každý jednotlivý důvod by stačil k vyloučení vytvořených opravných položek z daňového základu.⁴⁹ Kromě jiného z výpovědí poplatníka jsou zřejmé nečestné záměry, přiznal, že účelem bylo nezákonné vyvedení prodávaného majetku z konkursní podstaty a jeho prodej spojené osobě, aby o předmětné nemovitosti nepřišel. Z případu je očividné, že zaplacení pohledávky z titulu kupní ceny majetku také nikdy neměl v úmyslu. Argument poplatníka, že kupní smlouva v době tvorby opravných položek byla platná, lze spíše považovat za výmluvný. Proto je pravděpodobné, že v tomto případě stěžejním zájmem daňového poplatníka bylo spíše záměrné krácení na dani než možná neznalost právních předpisů.

3.1.1 Bankovní opravné položky

Bankovní instituce mohou tvořit opravné položky k pohledávkám z úvěrů. Výše takto vytvořených opravných položek nesmí překročit 2 % průměrné hodnoty nepromlčených pohledávek uvedených v rozvaze, přičemž tato hodnota se nesnižuje o již vytvořené opravné položky a rezervy. Průměrná hodnota se zjišťuje k poslednímu dni v měsíci a k 1. lednu zdaňovacího období. Do této hodnoty nejsou zahrnovány pohledávky převyšující 1 500 000 Kč u jednotlivého úvěru, pohledávky mezi spojenými osobami, pohledávky nabyté postoupením, pohledávky na základě novace a narovnání a také pohledávky, na které lze vytvořit jednorázovou opravnou položku ve výši 100 % její rozvahové hodnoty. Banky mohou tvořit opravnou položku jednorázově, pokud hodnota pohledávky bez příslušenství nepřevyší 30 000 Kč a od doby splatnosti uplynulo nejméně 12 měsíců.

Bankovní opravné položky je možné tvořit do výše:

- 1,5 % z průměrné hodnoty u spořitelních a úvěrních družstev a jiných finančních institucí, jejichž výše ZK dosahuje 20 000 000 Kč,
- 0,6 % z průměrné hodnoty u finančních institucí, u nichž výše ZK dosahuje 10 000 000 Kč,

⁴⁹ 1 Afs 98/2012-34 ze dne 30. 4. 2013. Nejvyšší správní soud, 2013.

- 0,2 % z průměrné hodnoty u zbylých finančních institucí.

Opravná položka se zruší, pokud zaniknou důvody pro její existenci nebo pokud pohledávka byla promlčena.⁵⁰

3.1.2 Opravné položky k pohledávkám za dlužníky v insolvenčním řízení

Tyto opravné položky tvoří účetní jednotky k pohledávkám, které jsou řádně přihlášeny u soudu, a to až do výše 100 % rozvahové hodnoty pohledávky. Poplatník může tvořit opravnou položku od zahájení insolvenčního řízení až do okamžiku, kdy soud rozhodne o úpadku nebo do lhůty stanovené insolvenčním zákonem. Při jejich tvorbě jsou vyloučeny pohledávky vzniklé mezi spojenými osobami. Opravné položky se následně zruší na základě výsledků insolvenčního řízení.⁵¹

3.1.3 Opravné položky k nepromlčeným pohledávkám splatným po 31.12.1994

Účetní jednotky mohou tvořit opravné položky k nepromlčeným pohledávkám, od jejíž doby splatnosti uplynulo nejméně:

- 18 měsíců, až do výše 50 % její neuhrazené rozvahové hodnoty,
- 30 měsíců, až do výše 100 % její neuhrazené rozvahové hodnoty.

Při nabytí pohledávky postoupením, u níž rozvahová hodnota bez příslušenství převyšuje 200 000 Kč, je možné vytvářet opravné položky způsobem uvedeným výše za předpokladu, že bylo u této pohledávky zahájeno rozhodčí, soudní nebo správní řízení.

Tvorba opravných položek je zakázána u odepsaných pohledávek a pohledávek, které vznikly za členy obchodní korporace z titulu upsaného vlastního kapitálu nebo za spojenými osobami podle zákona o daních z příjmů.⁵²

⁵⁰ Ustanovení § 5 odst. 1-7 a § 5a odst. 3, 4 zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

⁵¹ Ustanovení § 8 odst. 1 a 2 zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

⁵² Ustanovení § 8a odst. 1-3 zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, , ve znění pozdějších předpisů

Opravné položky se zruší v případě pomnutí důvodů pro jejich existenci, při promlčení pohledávky nebo na základě odpisu pohledávky.

3.1.4 Opravné položky k pohledávkám z titulu ručení za clo

Účetní jednotky, které na základě celního zákona ručí za clo, mohou tvořit opravné položky k pohledávkám z titulu zajištění cla, a to do výše odpovídající platbě za clo. Opravné položky nelze tvořit, pokud nedojde k úhradě dluhu v době splatnosti stanovené celními orgány.⁵³

3.1.5 Opravné položky k pohledávkám nízké rozvahové hodnoty

Poplatník může tvořit opravné položky jednorázově do výše 100 % rozvahové hodnoty pohledávky bez příslušenství, pokud tato hodnota nepřekračuje částku 30 000 Kč, od doby splatnosti uběhlo více než 12 měsíců a celková hodnota veškerých pohledávek za dlužníkem nepřekračuje částku 30 000 Kč za dané období. Opravné položky nemohou být uplatněny k odepsaným pohledávkám, za členy obchodní korporace za upsaný VK nebo za spojenými osobami.

Účetní jednotka má povinnost evidovat tyto opravné položky samostatně, zvlášť od evidence ostatních opravných položek.⁵⁴

Moje stanovisko

Na základě výše uvedeného doporučuji průběžně analyzovat pohledávky za dlužníky v insolvenční, kteří nejsou schopni uspokojit pohledávky věřitele.

Za důležité považuji včas podat přihlášku do insolvenčního řízení, dále neopomenout tvorbu 100% opravných položek k pohledávkám pod hodnotu 30 000 Kč a hlídat si jednotnou promlčecí lhůtu, která činí tři roky, pokud se strany nedohodnou jinak. Pokud účetní jednotka splnila všechny požadavky pro tvorbu zákonných opravných položek, ale v daném období žádné neuplatnila, zpětně se nemůže domáhat jejich dotvoření, proto je nezbytné neopomenout jejich tvorbu.⁵⁵

⁵³ Ustanovení § 8b odst. 1, 2 a 3 zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁴ Ustanovení § 8c zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁵ Ustanovení § 8 odst. 1, § 8a odst. 4 a § 8c zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

3.2 Účetní opravné položky

Účetní opravné položky jsou upravovány zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví v návaznosti na vyhlášku č. 500/2002 Sb. a Český účetní standard č. 005.

Účetní jednotka, podle zákona o účetnictví, musí zohlednit při oceňování majetku veškerá předvídatelná rizika a ztráty, o kterých věděla před dnem sestavení účetní závěrky. Opravné položky mají odrážet reálnou hodnotu majetku, aby bylo naplněno věrné a poctivé zobrazení předmětu účetnictví a finanční situace účetní jednotky.

Účetní opravné položky se nemohou zahrnovat do daňových nákladů, nesnižují tedy základ daně z příjmů. Na rozdíl od zákonných opravných položek se mohou, resp. musí vykazovat nejenom k pohledávkám, ale také k dlouhodobému majetku, krátkodobému finančnímu majetku nebo zásobám. Účetní opravná položka jako nástroj uplatňování zásady opatrnosti vyjadřuje povinnost zachycovat reálné změny podmínek, kdežto zákonem vytvářené položky představují právo poplatníka, kterého může a nemusí využít.⁵⁶ Účetní položky jsou tvořeny na bázi kvalifikovaného odhadu, který nejlépe odpovídá situaci účetní jednotky.

3.2.1 Opravné položky k dlouhodobému majetku

Opravné položky je možné tvořit k hmotnému, nehmotnému i finančnímu dlouhodobému majetku, pokud bylo při inventarizaci majetku zjištěno, že účetní hodnota majetku evidovaného v účetnictví neodpovídá jeho skutečnému ocenění. Jinými slovy, účetní hodnota po odečtení opravek je výrazně vyšší, než jeho tržní hodnota a jedná se pouze o přechodné snížení ocenění. Opravné položky není možné tvořit, pokud se jedná o trvalé poškození na majetku, manko nebo také v případě oceňování finančního majetku metodou ekvivalence nebo reálnou hodnotou.⁵⁷ V případě, kdy není možné stanovit hodnotu majetku individuálně, je možné ji určit celkově ke stejnému druhu majetku.

⁵⁶ DRBOHLAV, Josef a POHL, Tomáš. *Pohledávky z právního, účetního a daňového pohledu*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. 241 s. Daňová řada. ISBN 978-80-7357-599-1.

⁵⁷ RYNEŠ, Petr. *Podvojně účetnictví a účetní závěrka: průvodce podvojným účetnictvím k 1.1.2017*. 17. aktualizované vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2017. 1151 stran. Účetnictví. ISBN 978-80-7554-061-4.

3.2.2 Opravné položky k zásobám

Účetní jednotka tvoří opravné položky k zásobám na základě inventarizace, pokud se zjistí, že hodnota zásob poklesla. V účetní závěrce se zásoby ocení v ceně nižší z prodejní ceny snížené o prodejní náklady a cenu zásob v účetnictví.⁵⁸ Ke snížení prodejní ceny může dojít v důsledku jeho poškození, zastarání nebo poklesem prodejní ceny zásob.⁵⁹

Opravné položky nejsou použity v případě, pokud snížení ocenění má trvalý charakter nebo je vyjádřeno reálnou hodnotou. Opravná položka se zruší v období, ve kterém se prokáže její neopodstatněná existence.

3.2.3 Opravné položky k pohledávkám

Účetní jednotka tvoří opravnou položku v okamžiku, kdy má určité pochyby o úhradě pohledávky dlužníkem. Způsob i tvorba opravných položek je opět ponechána na účetní jednotce, jak si stanoví ve své vnitropodnikové směrnici, případně s ohledem na úsudek auditora. Tyto položky mohou být tvořeny do výše pohledávky, přičemž její tvorbě předchází inventarizace pohledávek. Účetní jednotka může pohledávky posuzovat z hlediska jejich splatnosti, ekonomických podmínek dlužníka či podle vymahatelného řízení, které je zahájeno.⁶⁰ Při odhadování výše pohledávek, které budou do budoucna pravděpodobně nedobytné, se často vychází ze zkušeností z předchozích období, a to poměřením hodnoty nedobytných pohledávek k celkovým ročním tržbám nebo ke konečnému stavu pohledávek v rozvaze.⁶¹

Je třeba si uvědomit, že účetní a zákonné opravné položky sledují odlišné cíle. Smyslem účetních opravných položek je úprava hodnoty aktiva v souladu se zásadou opatrnosti, kdežto zákonné opravné položky vymezují pravidla pro zahrnování nákladů do daňového základu, sledují tedy čistě fiskální cíle.

⁵⁸ SKÁLOVÁ, Jana a kol. *Podvojně účetnictví 2017*. Dvacáté třetí vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 182 stran. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-271-0423-9.

⁵⁹ KOVANICOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví: světový koncept IFRS/IAS*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Polygon, 2005. ix, 526 s. ISBN 80-7273-129-7.

⁶⁰ RYNEŠ, Petr. *Podvojně účetnictví a účetní závěrka: průvodce podvojným účetnictvím k 1.1.2017*. 17. aktualizované vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2017. 1151 stran. Účetnictví. ISBN 978-80-7554-061-4.

⁶¹ JANHUBA, Miloslav et al. *Finanční účetnictví: obecné otázky*. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2016. xvii, 273 stran. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-614-2.

3.2.4 Opravné položky ke krátkodobému finančnímu majetku

Opravné položky se tvoří v případě dočasného snížení hodnoty krátkodobého finančního majetku, pokud nejsou oceňovány metodou ekvivalence nebo reálnou hodnotou. Tyto opravné položky se vztahují zejména ke krátkodobým cenným papírům a podílům nebo pořizovanému krátkodobému finančnímu majetku⁶² a v praxi jsou používány zcela ve výjimečných případech.

3.3 Příklady

Příklad: Opravná položka k dlouhodobému hmotnému majetku

Společnost TikTak při inventarizaci zjistila, že strojní zařízení na výrobu součástek hodinových strojů je nefunkční a dočasně musí být vyřazeno z provozu. Společnost následně zjistila, že vada zařízení je opravitelná, proto sjednala opravu u dodavatelské společnosti, která bude provedena v následujícím účetním období. Účetní jednotka eviduje tento majetek v pořizovacích nákladech ve výši 785 tis. Kč, přičemž účetní opravy jsou vytvořené v částce 529 tis. Kč a daňově je již stroj odepsán úplně. Účetní jednotka vyčíslila účetní hodnotu strojního zařízení ve výši 90 tis. Kč, což se rovná hodnotě, za jakou by bylo možné stroj prodat na náhradní díly. Na základě zjištěných skutečností se společnost rozhodla vytvořit účetní opravnou položku v souladu se zásadou opatrnosti.

Řešení:

V roce 2017 účetní jednotka vytvoří opravnou položku ve výši 166 tis. Kč ($785 - 529 - 90 = 166$). Jedná se o účetní opravnou položku, tudíž tento náklad nebude daňově uznatelný a povede pouze ke snížení účetního zisku bez dopadů na splatnou daň daného účetního období.

V případě, že by se účetní jednotka rozhodla nevykázat v rozvaze situaci dočasné nefunkčnosti stroje, v rozvaze by se hodnota strojního zařízení promítla ve výši 256 tis. Kč. Takový způsob vykázání není z hlediska základních účetních zásad korektní, protože je zřejmé, že k 31.12.2017 má strojní zařízení v důsledku nefunkčnosti podstatně nižší hodnotu. Účetní jednotka se tedy rozhodla správně vytvořit účetní

⁶² České účetní standardy pro účetní jednotky, které účtují podle vyhlášky č. 500/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů

opravnou položku z důvodu dočasného snížení jeho hodnoty, než bude stroj opraven. V případě, že by se společnost rozhodla stroj neopravit, musela by ho trvale odepsat.

Tab. 9 Tvorba účetní opravné položky k dlouhodobému hmotnému majetku

Popis účetní operace	Částka v tis. Kč	MD	Dal
Tvorba účetní opravné položky	166	559	092

Zdroj: vlastní zpracování

V následujícím účetním období došlo k opravě strojního zařízení. Společnost na opravu vynaložila 130 tis. Kč a následně se rozhodla vytvořenou účetní opravnou položku rozpustit, protože její existence je již neopodstatněná.

V souvislosti s provedenou opravou účetní jednotce vznikají dodatečné náklady, které jsou daňově uznatelné. Tyto náklady mají vliv na základ daně, kdežto rozpuštění opravné položky základ daně nijak neovlivní, protože její zúčtování dopadá pouze na účetní výsledek hospodaření. Výsledný dopad do účetního zisku bude ve výši 33 tis. Kč, kdežto do základu daně se promítne ztrátou ve výši 130 tis. Kč.

Tab. 10 Rozpuštění účetní opravné položky k dlouhodobému hmotnému majetku

Popis účetní operace	Částka v tis. Kč	MD	Dal
Přijatá faktura za opravu	130	511	321
Rozpuštění účetní opravné položky	166	092	559

Zdroj: vlastní zpracování

Příklad: Opravná položka k zásobám

Účetní jednotka ke dni inventarizace za rok 2017 zjistila kromě nefunkčnosti stroje i další důležité informace. Na skladě výrobků jí zůstávají hodinky v celkových výrobních nákladech 925 tis. Kč. U některých výrobků však předpokládá, že v důsledku jejich špatné prodejnosti bude muset prodávat tyto hodinky za cenu nižší, než původně očekávala. Výrobní náklady špatně prodejných hodinek činí 280 tis. Kč. Vedení společnosti proto přistoupilo k odhadu ceny, za kterou předpokládá,

že bude schopno dosud neprodané výrobky v následujícím období prodat. Odhadovaná cena byla stanovena ve výši 210 tis. Kč.

Řešení:

Účetní jednotka se rozhodla na základě zjištěných informací vytvořit účetní opravnou položku ve výši 70 tis. Kč ($280 - 210 = 70$). Stejně jako v předchozím případě vytvoření této opravné položky odpovídá účetním zásadám, zejména zásadě věrného a poctivého zobrazení předmětu účetnictví a zásadě opatrnosti. Vytvoření účetní opravné položky se projeví snížením účetního zisku a korektním vykázáním hodnoty výrobků v rozvaze.

Tab. 11 Tvorba účetní opravné položky k zásobám

Popis účetní operace	Částka v tis. Kč	MD	Dal
Tvorba účetní opravné položky	70	559	194

Zdroj: vlastní zpracování

V následujícím období se společnosti TikTok podařilo prodat špatně prodejné kusy v prodejní ceně 215 tis. Kč. Účetní jednotka v souvislosti s prodejem těchto výrobků rozpustila vytvořenou účetní opravnou položku, kterou společnost vytvořila v důsledku očekávané ztráty z prodeje výrobků. V konečném důsledku účetní jednotka vykázala účetní zisk alespoň ve výši 5 tis. Kč ($215 - 280 + 70 = 5$) a daňovou ztrátu z této transakce 65 tis. Kč ($215 - 280 = 65$).

Tab. 12 Zrušení účetní opravné položky k zásobám

Popis účetní operace	Částka v tis. Kč	MD	Dal
Vystavená faktura za prodej výrobků	215	311	604
Výrobní náklady prodaných výrobků	280	583	123
Rozpuštění účetní opravné položky	70	194	559

Zdroj: vlastní zpracování

Popis nově použitých účtů:

123 – Výrobky

311 – Odběratelé

583 – Změna stavu výrobků

604 – Tržby z prodaných výrobků

Příklad: Opravná položka k pohledávkám

Společnost TikTok eviduje k 31.12.2017 ve svém účetnictví pohledávku z titulu prodeje vlastních výrobků v částce 200 tis. Kč., která je po splatnosti 13 měsíců a pohledávku z titulu poskytnuté krátkodobé zápůjčky v částce 40 tis. Kč evidovanou 7 měsíců po splatnosti. Účetní jednotka má ve svých vnitropodnikových předpisech uvedeno, že k neuhrazeným pohledávkám, které jsou více než 10 měsíců po splatnosti, vytváří účetní opravné položky ve výši 30 %. Dále je tímto předpisem stanoveno, že k neuhrazeným pohledávkám, od jejichž lhůty splatnosti uplynulo více než 24 měsíců, vytvoří opravnou položku ve výši 100 %. V lednu roku 2019 byla odběratelem zaplacen pohledávka z titulu prodeje vlastních výrobků v plné výši.

Řešení:

Účetní jednotka na základě svých vnitropodnikových předpisů vytvoří k rozvahovému dni roku 2017 účetní opravnou položku ve výši 30 % z neuhrazené hodnoty pohledávky z titulu prodaných výrobků, protože tato pohledávka je více než 10 měsíců po splatnosti.

Vytvořením účetní opravné položky se sníží účetní zisk společnosti.

Tab. 13 Tvorba účetní opravné položky k pohledávkám

Popis účetní operace	Částka v tis. Kč	MD	Dal
Tvorba účetní opravné položky (prodej výrobků)	60	559	391/1

Zdroj: vlastní zpracování

K rozvahovému dni následujícího roku 2018 účetní jednotka dotvoří účetní opravnou položku až do výše 100 % k pohledávce z titulu prodaných výrobků, protože

od splatnosti uplynulo více než 24 měsíců. Zároveň v souladu se zákonem o rezervách může tvořit zákonnou opravnou položku ve výši 50 % rozvahové hodnoty pohledávky. V případě pohledávky z titulu poskytnuté krátkodobé zápůjčky je situace trochu obtížnější. Pohledávka je sice více než 18 měsíců po splatnosti, ale zákon o rezervách neumožňuje tvořit zákonné opravné položky k pohledávkám, které při vzniku nebyly účtovány do zdanitelných výnosů, proto bude vytvořena pouze účetní opravná položka ve výši 30 % její rozvahové hodnoty.

A jaký je účetní dopad a dopad na splatnou daň vytvořených opravných položek v tomto případě? Účetní výsledek hospodaření společnosti se sníží o 152 tis. Kč, kdežto daňový základ pouze o 100 tis. Kč.

Tab. 14 Tvorba zákonné a účetní opravné položky k pohledávkám

Popis účetní operace	Částka v tis. Kč	MD	Dal
Tvorba zákonné opravné položky (prodej výrobků)	100	558	391/2
Tvorba účetní opravné položky (prodej výrobků)	40	559	391/1
Tvorba účetní opravné položky (zápůjčka)	12	559	391/1

Zdroj: vlastní zpracování

V lednu roku 2019 došlo k uhrazení pohledávky z titulu prodeje výrobků ve výši 200 tis. Kč. V důsledku její úhrady společnost TikTok rozpustí vytvořené opravné položky. Zároveň pohledávka z titulu poskytnuté krátkodobé zápůjčky je k rozvahovému dni roku 2019 více než 24 měsíců po splatnosti, a proto účetní jednotka dotvoří účetní opravnou položku do výše 100 % hodnoty pohledávky.

V důsledku tvorby a rozpuštění opravných položek dojde ke zvýšení účetního zisku o 72 tis. Kč, oproti tomu daňový zisk se zvýší o 100 tis. Kč.

Tab. 15 Tvorba a rozpuštění zákonné a účetní opravné položky k pohledávkám

Popis účetní operace	Částka v tis. Kč	MD	Dal
Zaplacení pohledávky bankovním převodem	200	221	311

Rozpuštění zákonné opravné položky (prodej výr.)	100	391/2	558
Rozpuštění účetní opravné položky (prodej výr.)	100	391/1	559
Dotvoření účetní opravné položky (zápůjčka)	28	559	391/1

Zdroj: vlastní zpracování

Popis nově použitých účtů:

391/1 – Účetní opravná položka k pohledávkám

391/2 – Zákonná opravná položka k pohledávkám

4 Odpisy

Dalším důležitým nástrojem zásady opatrnosti je odpisování dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku. Hodnotu majetku je potřeba promítnout do nákladů postupně formou odpisů, protože s jeho pořízením souvisí vysoké a mnohdy i jednorázové výdaje, které jsou pro účetní jednotku významné. Odpisy reflektují míru používání majetku a jeho opotřebení, ke kterému dochází při výkonu činnosti účetní jednotky.

Z pohledu účetnictví a daní je nutné rozlišit, zda se jedná o odpisy účetní nebo daňové. Účetní odpisy mají zobrazovat reálné opotřebení majetku, zatímco daňové odpisy slouží výhradně k zjištění výše daňově uznatelných nákladů.⁶³ Některé účetní jednotky mohou mít tendenci uplatňovat daňové odpisy zároveň jako odpisy účetní, aby si zjednodušily práci a vyhnuly se položkám upravujícím výsledek hospodaření vzniklých z rozdílu mezi účetními a daňovými odpisy, které mají následně dopad na daňový základ a vypočtenou daň. Takový postup ale není správný. Vykazování účetních odpisů musí být v souladu se zásadou věrného a poctivého zobrazení a zásadou opatrnosti, přičemž jejich nesprávným vypočtením může dojít k porušení těchto zásad a zkreslení situace účetní jednotky.

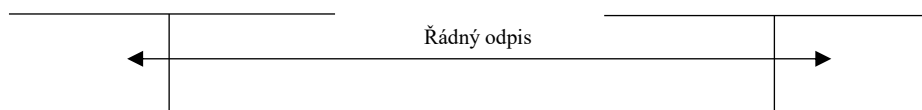
Účetní jednotka účtuje pouze o účetních odpisech. Součet odpisů za dobu používání majetku představují oprávky, které korigují ocenění dlouhodobého majetku v rozvaze. Oprávky jsou vykazovány v rozvaze ve sloupci korekce, které se váží ke vstupní ceně majetku uvedené ve sloupci brutto, přičemž jejich rozdíl je vykázán ve sloupci netto jako zůstatková cena. Vstupní cenou majetku je například pořizovací cena nebo hodnota vyjádřená ve vlastních nákladech při vlastním zhotovení majetku.

Odpisy představují trvalé snížení hodnoty majetku. Jak již bylo vysvětleno v minulé kapitole, oprávky jsou v rozvaze vykazovány zároveň s opravnými položkami k dlouhodobému majetku, které vyjadřují jeho dočasné snížení. O odpisech se účtuje ve prospěch rozvahových účtů opravek s rozlišením podle druhu majetku a na vrub příslušného nákladového účtu.

⁶³ V některých publikacích je definice účetních odpisů rozšířena o myšlenku, která popisuje odpisy spíše jako odhad částky, která nejlépe odpovídá rozložení výnosů, které z tohoto aktiva účetní jednotce poplynou. Jde tedy o to, aby odpisy odrážely nejenom míru opotřebení, ale i výnosy plynoucí z majetku po dobu jeho životnosti.

551 – Odpisy

071-079, 081-089 - Oprávky

Popis použitých výsledkových účtů:

551 – Odpisy dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku

Popis použitých rozvahových účtů:

071-079 – Oprávky k dlouhodobému nehmotnému majetku

081-089 – Oprávky k dlouhodobému hmotnému majetku

Zdroj: vlastní zpracování na základě PILÁTOVÁ, Jana. *Účtová osnova, české účetní standardy: postupy účtování pro podnikatele*

Dlouhodobý majetek je ve své podstatě odpisován pouze tou účetní jednotkou, která disponuje vlastnickým nebo jiným právem, případně hospodaří s majetkem státu. Za určitých okolností může dojít i k situaci, kdy majetek je odpisován nájemcem, tedy osobou, která majetek ve skutečnosti pouze užívá. V takovém případě je nutné dohodnout se v příslušné smlouvě o tom, že odpisovat bude jiná osoba (nájemce) než je vlastník.⁶⁴

4.1 Daňové odpisy

Úprava daňových odpisů je vymezena zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon pracuje s dvěma základními pojmy, kterými je hmotný a nehmotný majetek. Pojetí hmotného a nehmotného majetku se velmi blíží jeho účetní kategorii, avšak některé druhy majetku, které jsou v účetnictví součástí dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku, nejsou hmotným a nehmotným majetkem z pohledu daňového. Jedná se například o pozemky nebo goodwill. Obecně lze chápat daňové pojetí majetku jako užší vymezení účetních

⁶⁴ KOVANICOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví: světový koncept IFRS/IAS*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Polygon, 2005. ix, 526 s. ISBN 80-7273-129-7.

dlouhodobých aktiv. Tato teze samozřejmě neplatí ve všech situacích. Od roku 2018 jsou z účetních předpisů vyjmuty nehmotné výsledky výzkumu z kategorie dlouhodobého nehmotného majetku, avšak z hlediska zákona o daních z příjmů v nehmotném majetku stále zůstávají.⁶⁵ Daňové odpisy se uplatňují pro majetek vyjmenovaný v příslušné zákonné úpravě, přičemž v oblastech, kterým není věnována speciální úprava, se uznávají řádné účetní odpisy účetní jednotky. Z odpisování jsou některé druhy majetku přímo vyloučeny, jedná se například o inventarizační přebytky, pozemky či movité kulturní památky. Při odpisování je nejprve nutné stanovit základnu, z níž se bude odpisovat. U hmotného a nehmotného majetku se jedná o vstupní cenu, která se obvykle v průběhu odpisování nemění s výjimkou, dojde-li k technickému zhodnocení či jiným okolnostem, které mají za následek její změnu. Vstupní cena se snižuje o vypočtený odpis za každé zdaňovací období, čímž poplatník získá tzv. zůstatkovou cenu. Je důležité zmínit, že odpisovat majetek je možné pouze do výše vstupní ceny nebo zvýšené vstupní ceny, pokud je odpisováno ze zvýšené vstupní (zůstatkové) ceny. Hmotný majetek v některých případech musí splňovat limitní hranici 40 000 Kč, která je platná pro hmotné movité věci a jejich soubory nebo dospělá zvířata a jejich skupiny. Limitní hranice pro nehmotný majetek je stanovena o něco výše v hodnotě převyšující 60 000 Kč.⁶⁶

O důležitosti správného vykázání majetku v účetnictví daňového poplatníka a následně správného uplatnění výdajů v základu daně svědčí rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 8. 2013, číslo jednací 7 Afs 77/2012-31. Předmětem sporu se kromě jiného stala chybná evidence majetku, v němž kotvící automaty v částce 85 695 Kč za kus společnost evidovala v oběžném majetku jako náradí, místo v podobě dlouhodobého majetku. V důsledku toho došlo k uplatnění pořizovacích výdajů jednorázově a v plné výši na místo uplatnění odpisů ve formě daňových výdajů. Takto vykázaný majetek se liší zejména svojí ekonomickou podstatou a účelem, který plní v systému daně z příjmů. Poplatník zvolil nesprávný způsob uplatnění daňových nákladů, přičemž ze závěru samotného rozsudku vyplývá, že daňový subjekt

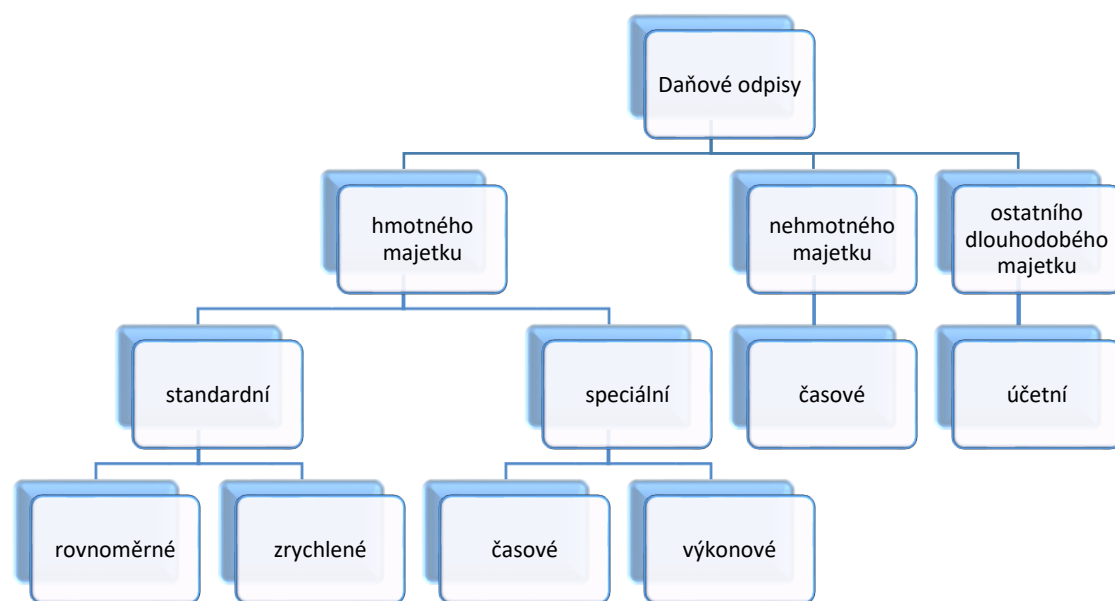
⁶⁵ CHALUPA, Rostislav et al. *Abeceďa účetnictví pro podnikatele 2018*. 16. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2018. 423 stran. Účetnictví. ISBN 978-80-7554-121-5.

⁶⁶ VANČUROVÁ, Alena a LÁCHOVÁ, Lenka. *Daňový systém ČR 2016*. 13. aktualizované vydání. Praha: 1. VOX a.s., 2016. 393 stran. Ekonomie. ISBN 978-80-87480-44-1.

má povinnost si vypočíst daň ve správné výši a v dalších zdaňovacích obdobích postupovat v souladu s pravidly odpisování.⁶⁷

Hmotný a nehmotný majetek mohou odpisovat účetní jednotky, které mají vlastnické nebo jiné právo k majetku (na základě zvláštních právních předpisů apod.). Účetní jednotka je povinna vést interní evidenci odpisovaného majetku, například ve formě evidence karet dlouhodobého majetku.⁶⁸

Pro potřeby sestavení daňového přiznání se v základu daně uznávají standardní rovnoměrné a zrychlené odpisy nebo speciální časové a výkonové odpisy hmotného majetku. U nehmotného majetku se uplatňují daňové časové odpisy, přičemž ve zvláštních případech se uznávají účetní odpisy ostatního dlouhodobého majetku. Způsob aplikace daňových odpisů pro jednotlivé druhy majetku je přehledně znázorněn na následujícím schématu:

Zdroj: vlastní zpracování na základě VANČUROVÁ, Alena a LÁCHOVÁ, Lenka. *Daňový systém ČR 2016*

⁶⁷ 7 Afs 77/2012-31 ze dne 29. 8. 2013. Nejvyšší správní soud, 2013.

⁶⁸ PILÁŘOVÁ, Ivana a PILÁTOVÁ, Jana. *Účetní závěrka, základ daně, finanční analýza podnikatelských subjektů roku 2014*. 7., přeprac. vyd. Praha: 1. VOX, 2014. 208 s. ISBN 978-80-87480-27-4., s. 17

4.1.1 Standardní odpisy

Účetní jednotka si pro každý nově pořízený hmotný majetek volí způsob, jakým bude odpisován. Výjimečná situace nastává u majetku, který přejímá poplatník od předchozího odpisovatele, v takovém případě musí účetní jednotka pokračovat v započatém odpisování jeho předchůdcem. Pokud nejsou zákonem o daních z příjmů dovoleny jiné způsoby odpisování, je možné si vybrat mezi rovnoměrným a zrychleným odpisováním. U obou metod je nejprve nutné zatřídit majetek do příslušné odpisové skupiny. Těchto odpisových skupin je celkem 6 a podle jejich zařazení se následně odvíjí doba odpisování majetku.

Následující tabulka uvádí počet odpisových skupin a počet let, po kterou se majetek odpisuje v jednotlivých kategoriích.

Tab. 16 Minimální doba odpisování hmotného majetku

Odpisová skupina	Doba odpisování (v letech)
1	3
2	5
3	10
4	20
5	30
6	50

Zdroj: vlastní zpracování na základě ustanovení § 30 odst. 1 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

V příloze č. 1 zákona o daních z příjmů je uveden detailní rozpis položek hmotného majetku, na jehož základě účetní jednotka zařadí majetek do příslušné odpisové skupiny. Rozhodování o tom, do jaké odpisové skupiny majetek patří, tak není v libovůli samotné účetní jednotky, ta se musí striktně držet daňových předpisů.

Standardní odpisy jsou stanovovány na roční bázi s výjimkou posledního roku odpisování. V tomto případě si může účetní jednotka uplatnit pouze poloviční odpis, což má do jisté míry reflektovat skutečnost, že majetek je používán po necelé

zdaňovací období. V případě prvního roku odpisování je odpis snížený, ačkoliv nezáleží na tom, zda byl pořízen v prvním nebo posledním měsíci zdaňovacího období.

Účetní jednotka si ve specifických případech může urychlit odpisování o 10 %, případně 15 % nebo 20 % ze vstupní ceny majetku v prvním roce odpisování. Pro uplatnění urychleného odpisování musí splnit požadavky stanovené zákonem. Prvním požadavkem je, aby odpisovatel byl prvním vlastníkem majetku. Urychlení o 10 % lze použít u majetku zatříděného v 1.-3. odpisové skupině, přičemž vyšší urychlení je možné pouze u majetku výhradně specifikovaného zákonem. Poslední podmínkou je, že se nesmí jednat o výjimky, u nichž urychlení nelze použít. Těmito výjimkami jsou přístroje do domácnosti, zpravidla osobní automobily, motocykly, letadla, jestliže neslouží k provozování taxislužby, silniční motorové dopravy a k jiným obdobným účelům.⁶⁹

4.1.1.1 Rovnoměrné odpisování

První metodou, kterou zákon o daních z příjmů povoluje, je rovnoměrné odpisování. Podstatou rovnoměrného odpisování je, že se vstupní cena hmotného majetku dostává do základu daně stejnou rychlostí po celou dobu odpisování. Výjimkou jsou odpisy v prvním roce používání majetku, jelikož si poplatník může uplatnit jen zhruba poloviční odpis. Tato metoda je poměrně jednoduchá, ale zároveň nereflektuje skutečnost, že některý majetek je nejintenzivněji užíván v prvních letech jeho životnosti.

Rovnoměrné daňové odpisy se zjišťují ze vstupní ceny s využitím ročních odpisových sazeb, které jsou zobrazeny v následující tabulce:

Tab. 17 Roční odpisové sazby při rovnoměrném odpisování

Odpisová skupina	Odpisová sazba pro 1. rok odpisování	Odpisová sazba pro další roky odpisování	Odpisová sazba pro zvýšenou vstupní cenu
1	20	40	33,3
2	11	22,25	20

⁶⁹ VANČUROVÁ, Alena a LÁCHOVÁ, Lenka. *Daňový systém ČR 2016*. 13. aktualizované vydání. Praha: 1. VOX a.s., 2016. 393 stran. Ekonomie. ISBN 978-80-87480-44-1.

3	5,5	10,5	10
4	2,15	5,15	5
5	1,4	3,4	3,4
6	1,02	2,02	2

Zdroj: vlastní zpracování na základě § 31 odst. 1 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Zákon o daních z příjmů uvádí další odpisové sazby pro urychlení odpisování v prvním roce, a to jednotlivě pro zvýšení o 10 %, 15 % a 20 %.

K výpočtu rovnoměrných odpisů slouží informace o vstupní ceně majetku a konkrétní roční odpisové sazbě. Účetní jednotka může použít roční odpisovou sazbu uvedenou v tabulce nebo se může rozhodnout pro sazbu nižší. Tabulkové odpisové sazby jsou stanoveny jako maximálně možné, tudíž nikdy nemůže dojít k uplatnění vyšší sazby. Roční odpis se vypočítá pomocí následujícího vzorce:

$$\text{Odpis} = \frac{\text{VC} * \text{ROS}}{100}$$

VC = vstupní cena majetku, ze které je odpisováno,

ROS = roční odpisová sazba pro daný rok.⁷⁰

Zákon o daních z příjmů stanovuje zvláštní odpisovou sazbu pro technické zhodnocení provedené na majetku. Technické zhodnocení mění vstupní cenu majetku a odpisovou základnou se stává zvýšená vstupní cena. V takovém případě se odpisy počítají ze vstupní ceny zvýšené o hodnotu technického zhodnocení v daném roce s využitím příslušné sazby pro zvýšenou vstupní cenu.⁷¹ Samotný způsob odpisování se nemění.

4.1.1.2 Zrychlené odpisování

Druhou z možností standardního odpisování hmotného majetku podle zákona o daních z příjmů je zrychlené odpisování. Výpočet zrychlených daňových odpisů je poměrně

⁷⁰ VALOUCH, Petr. *Účetní a daňové odpisy 2011*. 6. vyd. Praha: Grada, 2011. 140 s. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-247-3803-1.

⁷¹ PRUDKÝ, Pavel a LOŠŤÁK, Milan. *Hmotný a nehmotný majetek v praxi 2014: komentář, příklady, výklad změn*. 15., aktualiz. vyd. Olomouc: ANAG, 2014. 327 s. Daně. ISBN 978-80-7263-866-6.

obtížnější oproti rovnoměrným daňovým odpisům, na druhou stranu zrychlené odpisy umožňují odepsat v prvních letech vyšší část z hodnoty majetku než u rovnoměrných odpisů.

Zrychlené daňové odpisy se zjišťují ze vstupní ceny s využitím ročních odpisových koeficientů, které jsou zobrazeny v následující tabulce:

Tab. 18 Roční odpisové koeficienty při zrychleném odpisování

Odpisová skupina	Koeficient pro 1. rok odpisování	Koeficient pro další roky odpisování	Koeficient pro zvýšenou zůstatkovou cenu
1	3	4	3
2	5	6	5
3	10	11	10
4	20	21	20
5	30	31	30
6	50	51	50

Zdroj: vlastní zpracování na základě § 32 odst. 1 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Jak je patrné z uvedené tabulky, koeficienty pro zrychlené odpisování jsou v prvním roce odpisování menší než v následujících letech. Nejvyšší daňový odpis při této metodě odpisování nastává až v druhém roce odpisování. I v případě zrychleného odpisování má účetní jednotka možnost zvolit urychlení odpisování u vybraného hmotného majetku. Na rozdíl od rovnoměrného odpisování zákon o daních z příjmů neuvádí žádné speciální odpisové koeficienty, pouze uvádí, že vypočtený odpis se zvýší o stanovené procento.

K výpočtu zrychlených odpisů je nutné znát vstupní cenu majetku a příslušný roční odpisový koeficient. Při výpočtu zrychlených odpisů je zapotřebí použít dva základní vzorce. První vzorec se používá pro výpočet odpisu v prvním roce odpisování a druhý pro následující roky odpisování. Odpis v prvním roce se získá podílem vstupní ceny a přiřazeného koeficientu, kdežto v následujících letech se vychází z podílu dvojnásobku zůstatkové ceny a rozdílu mezi příslušným koeficientem a počtem let, po které byl majetek odpisován. V případě zrychleného odpisování jsou roční

koeficienty pro jednotlivé odpisové skupiny stanoveny v jednoznačné výši oproti rovnoměrnému odpisování, kde odpisové sazby jsou brány jako maximální. Nemůže tedy dojít k jejich snížení ani zvýšení, neboť to zákon o daních z příjmů nepřipouští. Roční odpis se vypočítá pomocí následujících vzorců:

Vzorec pro 1. rok odpisování:

$$\text{Odpis} = \frac{VC}{K_1}$$

Vzorec pro další roky odpisování:

$$\text{Odpis} = \frac{2 \cdot ZC}{K_{2-n}}$$

VC = vstupní cena majetku, ze které je odpisováno,

K₁ = koeficient pro 1. rok odpisování,

ZC = zůstatková cena majetku,

K₂ = koeficient pro další roky odpisování,

n = počet let, po které odpisováno.⁷²

V případě technického zhodnocení se zvyšuje zůstatková cena odpisovaného majetku o technické zhodnocení majetku a zároveň se při výpočtu odpisu použije koeficient pro zvýšenou zůstatkovou cenu.

4.1.2 Speciální odpisy

Kromě standardních odpisů zákon o daních z příjmů stanovuje i jiné způsoby odpisování, kterými jsou časové a výkonové odpisy. Tyto odpisy se použijí ve specifických případech pro odpisování hmotného majetku.

⁷² VALOUCH, Petr. *Účetní a daňové odpisy 2011*. 6. vyd. Praha: Grada, 2011. 140 s. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-247-3803-1.

4.1.2.1 Časové odpisy

Časové odpisy se použijí u otvírek nových lomů, pískoven, hlinišť, technické rekultivace (není-li součástí jiného hmotného majetku), dočasných staveb, důlních děl a hmotného majetku, jehož doba použitelnosti je stanovena obecně závazným předpisem nebo orgánem k tomu příslušným. Roční odpis se vypočítá jako podíl vstupní ceny a doby použitelnosti hmotného majetku s přesností na dny nebo na celé měsíce.

Specifickým majetkem odpisovaným pomocí časového odpisu je také solární zařízení, které slouží k výrobě elektřiny ze slunečního záření. Takový majetek je odpisován bez přerušení celkem 240 měsíců, přičemž odpisy se počítají s přesností na celé měsíce. V případě technického zhodnocení na solárním zařízení se zvyšuje vstupní cena majetku a zároveň doba odpisování po technickém zhodnocení nemůže být kratší než 120 měsíců.⁷³

4.1.2.2 Výkonové odpisy

Výkonové odpisování se použije u odpisování matric, zápustek, forem, modelů a šablon. Roční odpis je zjištěn pomocí podílu vstupní ceny a stanoveného počtu vyrobených odlitků nebo výlisků.⁷⁴ Použití výkonového odpisování je sice u těchto druhů majetku obvyklé, ale rovněž může být zvolen způsob časového odpisování na základě doby použitelnosti majetku.

4.1.3 Časové odpisy

Technika časového odpisování je používána i pro nehmotný majetek. Podle zákona o daních z příjmů je nejprve důležité rozlišit, zda se jedná o majetek s právem užívání na dobu určitou nebo neurčitou. Toto rozdělení je klíčové pro volbu správného způsobu odpisování nehmotného majetku. U majetku, na který existuje smlouva o užívání na dobu určitou, je roční odpis stanoven jako podíl vstupní ceny majetku a doby sjednané kupní smlouvou násobený příslušným počtem dnů nebo měsíců, po kterou je majetek užíván. U majetku, jehož doba užívání není smluvně omezena,

⁷³ CHALUPA, Rostislav et al. *Abeceda účetnictví pro podnikatele 2018*. 16. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2018. 423 stran. Účetnictví. ISBN 978-80-7554-121-5.

⁷⁴ CHALUPA, Rostislav et al. *Abeceda účetnictví pro podnikatele 2018*. 16. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2018. 423 stran. Účetnictví. ISBN 978-80-7554-121-5.

je doba odpisování přímo vymezena zákonem o daních z příjmů. Doba odpisování závisí na konkrétním druhu majetku, kdy audiovizuální díla se odpisují po dobu 18 měsíců, software a nehmotné výsledky výzkumu a vývoje 36 měsíců a ostatní nehmotný majetek 72 měsíců. Stanovená doba odpisování byla dříve pojata pevně, avšak v současnosti je tato doba chápána jako minimální počet měsíců odpisování. To znamená, že účetní jednotka se může rozhodnout o prodloužení této doby, pokud to považuje za účelné. Pro výpočet těchto odpisů se použije shodný vzorec jako v předchozím případě, s tím rozdílem, že se použije stanovená doba odpisování a příslušný počet měsíců, po kterou je majetek odpisován. Nehmotný majetek, který spadá do této kategorie, lze totiž odpisovat pouze s přesností na celé měsíce.⁷⁵ V obou případech však platí, že samotné odpisování není možné přerušit.

V případě, že je provedeno technické zhodnocení na nehmotném majetku, je nutné zvýšit jeho vstupní cenu a následně pokračovat ve stanoveném počtu měsíců odpisování. Zákon o daních z příjmů stanovuje minimální dobu odpisování po technickém zhodnocení, kterou je nutné dodržet, pokud do úplného odepsání zbývá doba kratší než je stanovená zákonem. Minimální doba odpisování u audiovizuálního díla činí 9 měsíců, softwaru a nehmotných výsledků výzkumu a vývoje 18 měsíců a v případě ostatního nehmotného majetku je stanovená na 36 měsíců.⁷⁶

4.1.4 Účetní odpisy

V základu daně jsou plně uznány účetní odpisy, které se týkají majetku, jenž z pohledu daně z příjmů není uznán jako hmotný nebo nehmotný majetek a je účetně odpisován. Tento způsob je použitelný např. u drobného hmotného majetku, který splňuje všechny aspekty – není hmotným majetkem podle daňových předpisů, ale zároveň se účetní jednotka rozhodla tento majetek odpisovat. Tyto odpisy jsou následně uznatelné při zjištění základu daně z příjmů.

⁷⁵ CHALUPA, Rostislav et al. *Abeceda účetnictví pro podnikatele 2018*. 16. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2018. 423 stran. Účetnictví. ISBN 978-80-7554-121-5.

⁷⁶ VANČUROVÁ, Alena a LÁCHOVÁ, Lenka. *Daňový systém ČR 2016*. 13. aktualizované vydání. Praha: 1. VOX a.s., 2016. 393 stran. Ekonomie. ISBN 978-80-87480-44-1.

4.2 Účetní odpisy

Účetními odpisy dlouhodobého majetku se zabývá zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, vyhláška č. 500/2002 Sb. a český účetní standard č. 013.

Účetně se odepisuje pouze dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek, přičemž dlouhodobý finanční majetek odepisován není, to je zřejmé již z povahy tohoto majetku. Z odepisování jsou vyloučeny i některé druhy dlouhodobého hmotného majetku jako jsou pozemky, umělecká díla a sbírky. Všechny ostatní druhy majetku se odepisovat musí. Účetní jednotka má povinnost sestavit odpisový plán, v němž si nastaví metody odepisování. Jeho součástí je soupis odpisovaného majetku, použité metody odepisování a sazby odpisů. Při výpočtu odpisů se vychází ze vstupní ceny majetku, která je zároveň limitní částkou, do níž je možné majetek odepsat. Účetní předpisy nestanovují počet let odepisování. Již z povahy dlouhodobého majetku, jehož životnost je delší než 1 rok, vyplývá, že tato doba nemůže být kratší než 1 rok a měla by co nejvíce odpovídat skutečné životnosti majetku. Jedinou výjimku z pravidla představuje goodwill a oceňovací rozdíl, pro něž je účetními předpisy stanovena doba odepisování. Goodwill je rovnoměrně odepisován do 60 měsíců a oceňovací rozdíl 180 měsíců.⁷⁷ Vyhláška č. 500/2002 Sb. s účinností od roku 2018 uvádí náhradní dobu odepisování pro goodwill a nehmotné výsledky vývoje, kterou účetní jednotka použije v případě, kdy není možné odhadnout dobu jejich použitelnosti, v takovém případě se odepisují v rozmezí 60 až 120 měsíců. Doba odepisování je nutné zdůvodnit v příloze účetní závěrky.

Účetní jednotka si rozhoduje sama o výši sazeb odpisů. Při jejich stanovení vychází především z kritéria času, doby použitelnosti nebo objemu výkonů dosažitelných během životnosti aktiva. Při odepisování majetku je možné zohlednit jeho zbytkovou hodnotu, tj. částku, za kterou se předpokládá zpeněžení majetku v době jeho vyřazení. Do zbytkové hodnoty je však nutné začlenit i předpokládané náklady na jeho vyřazení. Důležité je, aby v součtu oprávek a zbytková hodnota nepřekročily ocenění majetku. A proč se tedy účetní jednotky zabývají stanovením zbytkové hodnoty? Jejich cílem je minimalizovat dopad do výsledku hospodaření v okamžiku vyřazení majetku,

⁷⁷ CHALUPA, Rostislav et al. *Abeceda účetnictví pro podnikatele 2018*. 16. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2018. 423 stran. Účetnictví. ISBN 978-80-7554-121-5., s. 78

u něhož se očekává např. jeho prodej. Zbytkovou hodnotu lze využít oproti výnosům z prodeje, čímž dosažený výsledek hospodaření (z prodeje) se sníží nebo v optimálním případě bude nulový.

Účetní jednotka si musí ve své vnitropodnikové směrnici nastavit limit, od jaké vstupní ceny zařazuje hmotné movité věci do dlouhodobého hmotného majetku. Stejným způsobem je nutné stanovit limit pro dlouhodobý nehmotný majetek. Mnoho účetních jednotek vychází z minimální hranice určené zákonem o daních z příjmů, který stanovuje limit 40 000 Kč pro hmotné movité věci a 60 000 pro dlouhodobý nehmotný majetek.⁷⁸ Tímto výchozím nastavením si účetní jednotka sice usnadní situaci, ale na druhou stranu by měla zvážit, do jaké míry je takové nastavení hranice vstupní ceny z hlediska účetnictví vyhovující. To závisí na individuálním posouzení účetní jednotky, jaká je její velikost a jaká výše výdajů je pro ni významná. Myslím si, že ideální výše vstupní ceny pro zařazení do dlouhodobého majetku může být mnohdy podstatně nižší, než stanovuje zákon o daních z příjmů. Například vybavení do kanceláře (stoly, židle, počítače) často jednotlivě nedosahují částky 40 000 Kč, ale přitom jsou účetní jednotkou používány dlouhodobě.

Pokud si účetní jednotka nastaví v účetnictví odlišnou hranici pro zařazení majetku do dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku, než jaká je vymezena v zákoně o daních z příjmů, musí respektovat následující pravidla. V případě, že stanovená hranice je nižší, než je tomu v zákoně o daních z příjmů, a účetní jednotka pořídí dlouhodobé aktivum za cenu mezi jednotlivými hranicemi ocenění, celé účetní odpisy jsou uznány jako daňově účinné náklady vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmů, i přes to, že nakoupený majetek je sice dlouhodobým majetkem z pohledu zákona o účetnictví, ale není dlouhodobým majetkem podle zákona o daních z příjmů. Naopak, stanoví-li si účetní jednotka hranici vyšší a nakoupený majetek nedosahuje na limit pro zařazení do dlouhodobého majetku z pohledu zákona o účetnictví, ale jedná se o dlouhodobý majetek podle zákona o daních z příjmů, musí být při sestavení daňového přiznání pořizovací cena tohoto majetku vyloučena z daňově uznatelných nákladů, jelikož o drobném hmotném majetku je účtováno jako o zásobách, tedy při jeho spotřebě jednorázově na vrub nákladů. K příslušnému

⁷⁸ VANČUROVÁ, Alena a LÁCHOVÁ, Lenka. *Daňový systém ČR 2016*. 13. aktualizované vydání. Praha: 1. VOX a.s., 2016. 393 stran. Ekonomie. ISBN 978-80-87480-44-1.

majetku je potřeba vytvořit inventární kartu nebo o něm účtovat na podrozvahové účty, které budou následně sloužit jako podklad pro výpočet daňových odpisů podle zákona o daních z příjmů a takto vypočtený daňový odpis je považován za daňově účinný náklad vynaložený na dosažení, zajištění a udržení příjmů.⁷⁹

Před sestavením účetních výkazů má účetní jednotka povinnost přezkoumat odpisové plány. Pokud následně zjistí, že odpisy je možné stanovit přesněji, musí upravit původní odpisové plány, přičemž tato změna se nedotkne již zaúčtovaných odpisů z předchozích období, ale podle upravených odpisových plánů se bude postupovat již při dalším odpisování.⁸⁰

Ke změně odpisového plánu dochází také v případě technického zhodnocení, kdy se vstupní cena majetku zvyšuje o hodnotu technického zhodnocení. Ačkoliv je účetní odpisování plně ponecháno na účetní jednotce, měla by zvážit, zda v rámci technického zhodnocení nedošlo k prodloužení doby použitelnosti majetku, v takovém případě je nasnadě přizpůsobit tomu i dobu jeho odpisování.

Technické zhodnocení z pohledu daňových předpisů jsem již vymezila v kapitole o rezervách, pro účely účetnictví se však tato definice liší zejména v oblasti limitního ocenění pro technické zhodnocení. V tomto případě je výše ocenění stanovena shodně s limitem pro dlouhodobý majetek určený interními předpisy účetní jednotky.⁸¹

Za účetní metody odpisování jsou považovány:

- metoda časová,
- metoda výkonová,
- metoda komponentního odpisování.

Časová metoda je založená především na odpisování podle doby používání dlouhodobého majetku, výkonová metoda vychází zejména z množství výkonů, které jsou vyprodukovány podnikem během životnosti majetku a metoda komponentního odpisování se používá u majetku, jehož komponenta je z hlediska

⁷⁹ SKÁLOVÁ, Jana a kol. *Podvojně účetnictví 2017*. Dvacáté třetí vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 182 stran. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-271-0423-9.

⁸⁰ PELÁK, Jiří. *Účetnictví v příkladech: repetitorium k základům účetnictví*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Oeconomica, 2009. 200 s. ISBN 978-80-245-1507-6.

⁸¹ § 47 odst. 4 vyhlášky č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

ocenění významná vzhledem k výši ocenění celého majetku. V souvislosti s volbou metody účetního odpisování je nutné zejména posoudit, jaká metoda bude nejpřesněji vyjadřovat použití majetku. Rozhodování o tom, jakým způsobem je majetek odpisován, je potom v kompetenci samotné účetní jednotky.

V této části práce představím jednotlivé metody účetního odpisování a u každé z metod uvedu vzorec, podle kterého je možné příslušný odpis vypočítat. Účetní předpisy však oficiální vzorce nestanovují, v praxi je proto možné se setkat i s jinými způsoby výpočtu.

4.2.1 Metoda časová

V rámci časových metod je možné rozlišovat tři základní druhy účetního odpisování, patří sem rovnoměrné, zrychlené a zpomalené účetní odpisy. Účetní jednotka rozhoduje o způsobu odpisování podle toho, která varianta nejlépe odpovídá skutečnosti. Rovnoměrné odpisování je používáno u majetku, který je opotřebováván v jednotlivých letech užívání pořád stejně. Pokud dochází k rychlejšímu opotřebení v prvních letech používání oproti rokům následujícím, je vhodné zvolit zrychlenou metodu odpisování. U majetku, který ztrácí svoji hodnotu zejména na konci své životnosti, tam je nejvhodnější nastavit zpomalené účetní odpisy.

Z pohledu časových metod odpisování je nezbytné správně stanovit okamžik, od kterého se začne dlouhodobý majetek odpisovat. Obvykle je časové odpisování zahájeno od měsíce následujícího po měsíci, v němž byl majetek uveden do provozuschopného stavu. Účetní odpisy jsou zjišťovány buď s přesností na dny nebo častěji na kalendářní měsíce.⁸²

4.2.1.1 Rovnoměrné účetní odpisy

Rovnoměrné účetní odpisy jsou nejrozšířenější účetní metodou, která je používána mezi účetními jednotkami. Jednak jejich výpočet je jednoduchý a také je prokázáno, že v prvních letech je dosahováno vyššího výsledku hospodaření než při zvolení zrychlených odpisů. Společnosti totiž upřednostňují metody, které na počátku

⁸² VALOUCH, Petr. *Účetní a daňové odpisy 2011*. 6. vyd. Praha: Grada, 2011. 140 s. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-247-3803-1.

používání dlouhodobého majetku nezhoršují ukazatel rentability celkových aktiv.⁸³ Dalším důvodem je, že velká část majetku se opotřebovává rovnoměrně po celou dobu používání. To lze nejlépe vyjádřit pomocí rovnoměrných odpisů, prostřednictvím kterých se do účetních nákladů každoročně dostane stejná výše ze vstupní ceny majetku a dochází tak k postupnému a rovnoměrnému snižování hodnoty majetku. Měsíční odpis je možné vypočítat pomocí následujícího vzorce:

$$\text{Odpis} = \frac{VC - ZH}{t}$$

VC = vstupní cena majetku, ze které je odpisováno,

ZH = zbytková hodnota, je-li stanovena,

t = počet měsíců odpisování.⁸⁴

4.2.1.2 Zrychlené účetní odpisy

Některé účetní jednotky preferují zrychlené účetní odpisy, protože jsou toho názoru, že náklady z využívání dlouhodobých aktiv představují nejenom odpisy, ale i opravy a udržování, a proto je třeba tyto náklady posuzovat dohromady. Zrychlené odpisy jsou vyšší v obdobích, kdy náklady na opravy a udržování jsou nevýznamné. Později dochází ke snižování odpisů, ale zároveň rostou náklady na opravy a udržování. Tímto způsobem je zajištěna stabilní úroveň nákladů z využívání dlouhodobého majetku v průběhu celé doby jejich používání.⁸⁵ Dalším důvodem pro využití zrychleného odpisování je, pokud majetek reálně ztrácí nejvíce na své hodnotě v prvních letech jeho používání. Typickým příkladem jsou počítače, které velmi rychle zastarávají a ztrácí na svém výkonu. Nejvyšší roční odpis je tedy vykázán v prvním roce odpisování, kdežto nejnižší v roce posledním. Roční účetní odpis je možné vypočítat pomocí následujícího vzorce:

⁸³ KOVANICOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví: světový koncept IFRS/IAS*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Polygon, 2005. ix, 526 s. ISBN 80-7273-129-7.

⁸⁴ VALOUCH, Petr. *Účetní a daňové odpisy 2011*. 6. vyd. Praha: Grada, 2011. 140 s. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-247-3803-1.

⁸⁵ KOVANICOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví: světový koncept IFRS/IAS*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Polygon, 2005. ix, 526 s. ISBN 80-7273-129-7.

$$\text{Odpis} = \frac{2 \cdot (VC - ZH) \cdot (t + 1 - i)}{t \cdot (t + 1)}$$

VC = vstupní cena majetku, ze které je odpisováno,

ZH = zbytková hodnota, je-li stanovena,

t = počet let odpisování,

i = rok odpisování.⁸⁶

Měsíční účetní odpis je možné získat vydělením ročního odpisu, a to dvanácti měsíci.

4.2.1.3 Zpomalené účetní odpisy

Tyto účetní odpisy je vhodné použít v případě, kdy majetek ztrácí na své hodnotě zejména na konci životnosti a na počátku užívání je opotřebováván zcela minimálně. Příkladem je výrobní hala, u níž se v budoucnu předpokládá, že dojde ke změně výroby způsobem, který bude nepříznivě působit na fyzický stav haly v důsledku otřesů apod. Než započne nová výroba, výrobní hala neztrácí na své hodnotě tolik jako v okamžiku, kdy k dojde k jejímu zahájení. V takovém případě je vhodné použít zpomalené odpisování, kdy v každém dalším roce je odepsána větší část oproti předchozímu období. Roční zpomalené účetní odpisy je možné vypočítat na základě následujícího vzorce:

$$\text{Odpis} = \frac{2 \cdot (VC - ZH) \cdot i}{t \cdot (t + 1)}$$

VC = vstupní cena majetku, ze které je odpisováno,

ZH = zbytková hodnota, je-li stanovena,

t = počet let odpisování,

i = rok odpisování.⁸⁷

⁸⁶ VALOUCH, Petr. *Účetní a daňové odpisy 2011*. 6. vyd. Praha: Grada, 2011. 140 s. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-247-3803-1.

⁸⁷ VALOUCH, Petr. *Účetní a daňové odpisy 2011*. 6. vyd. Praha: Grada, 2011. 140 s. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-247-3803-1.

Měsíční účetní odpis je možné opět získat vydělením ročního odpisu dvanácti měsíci.

4.2.2 Metoda výkonová

Účetní jednotka se může rozhodnout pro použití výkonového odpisování, pokud míra opotřebování majetku zcela závisí na rozsahu, v jakém je reálně majetek využíván. Takové odpisy je vhodné aplikovat například u výrobních strojů. Prvním krokem této metody je vypočítání odpisového koeficientu, kdy účetní jednotka vychází z informací o celkové kapacitě majetku, tedy celkovém počtu hodin či množství výkonů a následně v závislosti na míře využití aktiva je postupně odpisována hodnota majetku. Odpisový koeficient se vypočte pomocí vzorce:

$$\text{Odpisový koeficient} = \frac{VC - ZH}{CP}$$

VC = vstupní cena majetku, ze které je odpisováno,

ZH = zbytková hodnota, je-li stanovena,

CP = celkový počet hodin/výkonů apod.⁸⁸

Výkonový odpis se následně vypočítá způsobem, kdy je odpisový koeficient vynásoben skutečným počtem hodin nebo výkonů dosažených v daném roce.

K tomu, aby účetní jednotka mohla výkonově odpisovat, musí znát kapacitu majetku. V případě prvotního stanovení kapacity např. jako celkového počtu hodin nebo celkového počtu výkonů se účetní jednotka může opřít buď o doporučení deklarované výrobcem nebo o vlastní odhad.⁸⁹ Pokud je tato kapacita pouze odhadnuta, může v budoucnosti nastat odchylka od skutečnosti. Vypočtené odpisy potom neodpovídají skutečným odpisům. Problém vzniká i v případě, kdy majetek v průběhu roku nebyl využit, a proto je odpis za dané období v nulové výši. To však neodpovídá základní myšlence, kdy účetní odpisy mají odrážet reálné opotřebení majetku, ke kterému dochází i v okamžiku, kdy majetek není používán. K zastarávání

⁸⁸ VALOUCH, Petr. *Účetní a daňové odpisy 2011*. 6. vyd. Praha: Grada, 2011. 140 s. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-247-3803-1.

⁸⁹ VALOUCH, Petr. *Účetní a daňové odpisy 2011*. 6. vyd. Praha: Grada, 2011. 140 s. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-247-3803-1.

může docházet například i v důsledku technického pokroku, proto bych se přiklonila k možnosti vykázat odpis alespoň ve výši, která bude reflektovat tuto ztrátu hodnoty majetku.

V některých případech je obtížné kapacitu vůbec stanovit či jakkoliv odhadnout, proto se často účetní jednotky přiklánějí k možnosti časového odpisování.

4.2.3 Metoda komponentního odpisování

Dlouhodobý hmotný majetek je možné odpisovat metodou komponentního odpisování, pokud ocenění části majetku je významné v poměru k celkovému ocenění aktiva a zároveň doba použitelnosti je odlišná od doby použitelnosti aktiva jako celku. To znamená, že majetek je tvořen z více částí, kterými jsou komponenty a vlastní část majetku. Komponentní odpisování není možné aplikovat u každého dlouhodobého majetku. Vyhláška č. 500/2002 Sb. vymezuje dlouhodobý majetek, který je možný odpisovat tímto způsobem. Jedná se o stavby, samostatné movité věci a soubory movitých věcí. Komponenta se odpisuje zvlášť od ostatních částí majetku, ke kterému náleží. Je-li komponenta vyměněna, je nutné upravit ocenění majetku o zůstatkovou cenu komponenty a zároveň zvýšit její ocenění o pořizovací cenu nové komponenty. Do této pořizovací ceny je potřeba zahrnout také náklady, které souvisí s její výměnou. Zůstatková cena původní komponenty se následně odepíše do nákladů. V rámci komponentního odpisování se v důsledku výměny komponenty mění ocenění majetku, které bude postupně odepsáno formou odpisů. Z toho hlediska výměnu komponenty není možné považovat za opravu, jelikož náklady na opravu jsou jednorázově zahrnovány do nákladů ve zdaňovacím období, v němž k opravě došlo. Účetní jednotka vykazuje majetek jako celek a stejně tak o něm i účtuje, pouze na analytických účtech si vede odpisy jednotlivých komponent a zbylé části majetku.⁹⁰ Příkladem, vhodného použití komponentního odpisování může být budova, kterou má účetní jednotka ve svém vlastnictví, přičemž vlastní budova má odlišnou ekonomickou životnost od některých jejích částí, tedy komponent, kterými jsou střecha, vnější omítka, okna a vnitřní rozvody. Vlastní stavba je odpisována samostatně, stejně jako každá komponenta, která bude odepsána a vyměněna několikrát za dobu stanovené

⁹⁰ RYNEŠ, Petr. *Podvojně účetnictví a účetní závěrka: průvodce podvojným účetnictvím k 1.1.2017*. 17. aktualizované vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2017. 1151 stran. Účetnictví. ISBN 978-80-7554-061-4.

životnosti budovy. Odpis komponenty se zjistí na základě odhadnuté doby její ekonomické životnosti a pomocí následujícího vzorce:

$$\text{Komponentní odpis} = \frac{VC - ZH}{t}$$

VC = vstupní cena majetku, ze které je odpisováno,

ZH = zbytková hodnota, je-li stanovena,

t = počet let odpisování.⁹¹

4.3 Příklady

Příklad: Účetní zrychlené odpisy

Společnost TikTok v červnu roku 2017 zakoupila počítač pro své technické oddělení v hodnotě 45 tis. Kč. Ve svých vnitropodnikových předpisech má stanoveno, že hranice vstupní ceny pro zařazení do dlouhodobého hmotného majetku činí 30 tis. Kč. Účetní jednotka zařadila počítač do užívání již v červnu, ale odpisován bude až od následujícího měsíce po zařazení majetku do užívání. Účetní jednotka se rozhodla pro zrychlené účetní odpisování, protože nakoupený počítač bude nejvíce využíván v prvních letech používání v rámci technického oddělení a postupně se počítá se snižující se intenzitou používání, jelikož po dvou letech by mělo dojít k přearažení majetku na ekonomické oddělení. V rámci ekonomického oddělení bude počítač využíván další tři roky.

Řešení:

Účetní jednotka postupně vypočte účetní odpisy za 6 účetních období mezi lety 2017 až 2022 následujícím způsobem:

⁹¹ JANHUBA, Miloslav et al. *Finanční účetnictví: obecné otázky*. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2016. xvii, 273 stran. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-614-2.

$$O_{2017} = \frac{2 \cdot 45 \cdot (5+1-1)}{5 \cdot (5+1)} \times \frac{6}{12} = 7,5 \text{ tis. Kč}$$

$$O_{2018} = \frac{2 \cdot 45 \cdot (5+1-1)}{5 \cdot (5+1)} \times \frac{6}{12} + \frac{2 \cdot 45 \cdot (5+1-2)}{5 \cdot (5+1)} \times \frac{6}{12} = 13,5 \text{ tis. Kč}$$

$$O_{2019} = \frac{2 \cdot 45 \cdot (5+1-2)}{5 \cdot (5+1)} \times \frac{6}{12} + \frac{2 \cdot 45 \cdot (5+1-3)}{5 \cdot (5+1)} \times \frac{6}{12} = 10,5 \text{ tis. Kč}$$

$$O_{2020} = \frac{2 \cdot 45 \cdot (5+1-3)}{5 \cdot (5+1)} \times \frac{6}{12} + \frac{2 \cdot 45 \cdot (5+1-4)}{5 \cdot (5+1)} \times \frac{6}{12} = 7,5 \text{ tis. Kč}$$

$$O_{2021} = \frac{2 \cdot 45 \cdot (5+1-4)}{5 \cdot (5+1)} \times \frac{6}{12} + \frac{2 \cdot 45 \cdot (5+1-5)}{5 \cdot (5+1)} \times \frac{6}{12} = 4,5 \text{ tis. Kč}$$

$$O_{2022} = \frac{2 \cdot 45 \cdot (5+1-5)}{5 \cdot (5+1)} \times \frac{6}{12} + \frac{2 \cdot 45 \cdot (5+1-6)}{5 \cdot (5+1)} \times \frac{6}{12} = 1,5 \text{ tis. Kč}$$

Tab. 19 Účetní zrychlené odpisy

Popis účetní operace	Částka v tis. Kč	MD	Dal
Účetní období 2017			
Přijatá faktura za nákup počítače	45	042	321
Převod počítače do užívání	45	022	042
Účetní odpisy za rok 2017	7,5	551	082
Účetní období 2018			
Účetní odpisy za rok 2018	13,5	551	082
Účetní období 2019			
Účetní odpisy za rok 2019	10,5	551	082
Účetní období 2020			

Účetní odpisy za rok 2020	7,5	551	082
Účetní období 2021			
Účetní odpisy za rok 2021	4,5	551	082
Účetní období 2022			
Účetní odpisy za rok 2022	1,5	551	082

Zdroj: vlastní zpracování

Účetní jednotka kromě účetních odpisů musí také vypočítat odpisy daňové, a protože počítač je nejvíce využíván v prvních letech používání, rozhodla se pro zrychlené standardní odpisování.

Výše daňových zrychlených odpisů v jednotlivých letech je následující:

$$O_{2017} = \frac{45}{3} = 15 \text{ tis. Kč}$$

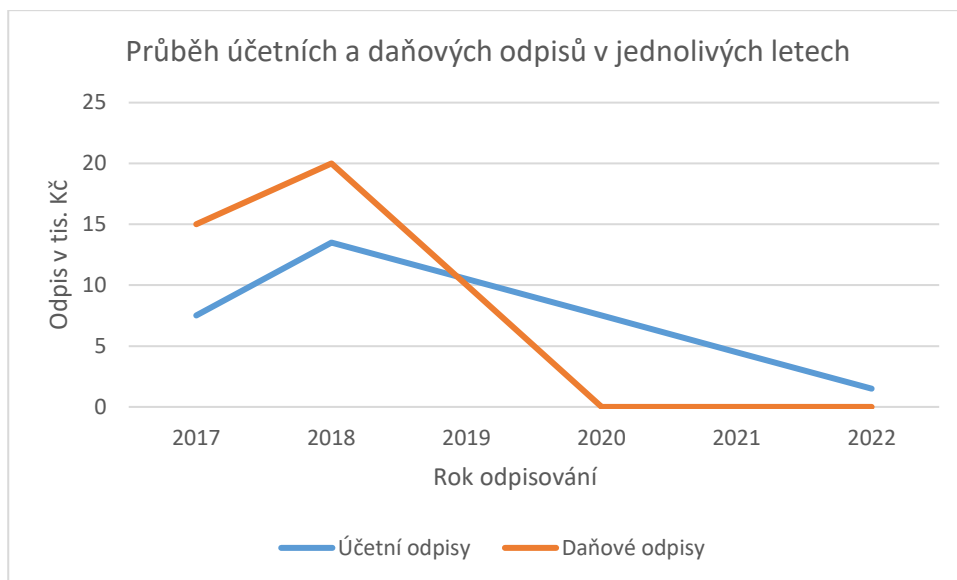
$$O_{2018} = \frac{2 \cdot 30}{4-1} = 20 \text{ tis. Kč}$$

$$O_{2019} = \frac{2 \cdot 10}{4-2} = 10 \text{ tis. Kč}$$

Jak je z výpočtu daňových odpisů zřejmé, jejich rozložení do jednotlivých let neodpovídá skutečné době užívání počítače v podniku. Reálnějšímu zobrazení naopak odpovídají účetní zrychlené odpisy, z tohoto hlediska je důležité, aby si účetní jednotka nastavila takový účetní odpisový plán, který bude co nejvěrněji odpovídat skutečné intenzitě využívání majetku v podniku.

Je zřejmé, že průběh účetních a daňových odpisů se v jednotlivých letech liší. Pro jejich porovnání je využit následující graf:

Graf 1 Průběh účetních a daňových odpisů v jednotlivých letech

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu vyplývá, že daňový odpis je v letech 2017 a 2018 podstatně vyšší než v případě účetních odpisů. V roce 2019 se účetní a daňové odpisy téměř rovnají a v následujících letech účetní odpisy převyšují ty daňové, jelikož byl počítač z daňového pohledu již odepsán. Rozdílná výše odpisů se v jednotlivých letech projeví při jejich zahrnutí do daňového základu.

5 Odložená daň

Základním principem účetnictví je věrné a poctivé zobrazení ekonomické situace účetní jednotky. Tohoto základního požadavku kladeného na účetnictví může být dosaženo právě pomocí dodržování základních účetních principů. Důležitým nástrojem podvojného účetnictví je tedy odložená daň, která slouží k naplnění akruálního principu, principu srovnatelnosti účetních informací a v neposlední řadě odpovídá také účetní zásadě opatrnosti.

V důsledku dodržování zásady opatrnosti dochází ke vzniku nákladů, které nejsou z pohledu daně z příjmů uznatelné. Tyto náklady nevstupují do základu daně, a proto povinností účetní jednotky je z tohoto základu vyloučit. V předchozích kapitolách jsem se podrobně zabývala účetní a daňovou kategorií rezerv a opravných položek, přičemž při sestavení daňového přiznání jsou v plné výši uznatelné jen ty položky, které jsou vyjmenované v zákoně o rezervách, a to při dodržení stanovených podmínek. Ostatní náklady jsou nedaňové, ať už se jedná o ryze účetní položky nebo položky převyšující zákonem uznanou hodnotu. Ke zvýšení daňového základu dochází v roce vytvoření nedaňových rezerv a opravných položek, naopak ke snížení daňového základu často dochází při jejich rozpuštění. V neposlední řadě je nutné základ daně upravit i o účetní a daňové odpisy, resp. o jejich rozdíl. Důsledkem je, že účetní výsledek hospodaření se liší od daňového základu o řadu položek. Jelikož splatná daň z příjmů se vztahuje k daňovému základu, nikoliv k účetnímu výsledku hospodaření, je nutné najít nástroj, který vyrovná vzniklý nesoulad v účetnictví. Tímto nástrojem je odložená daň, jejímž cílem je přiřadit náklad na daň z příjmů do správného účetního období.⁹²

Odložená daň je tedy nástrojem čistě účetním, jelikož nemá žádný dopad na úhradu daně z příjmů. V účetnictví je tato daň upravena ve vyhlášce č. 500/2002 Sb. a Českém účetním standardu 003. Účetní jednotky, které tvoří konsolidační celek nebo mají povinnost sestavit účetní závěrku v plném rozsahu, mají povinnost účtovat o odložené dani. Ostatní účetní jednotky se mohou dobrovolně rozhodnout, zda ji budou vykazovat a účtovat o ní. Podle mého názoru menší účetní jednotky spíše usilují o co

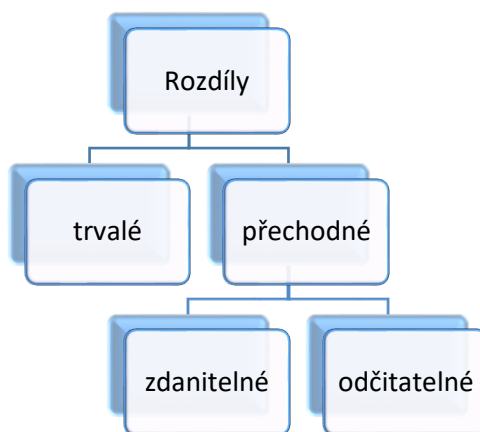
⁹² SKÁLOVÁ, Jana. *Daně v účetnictví ČR II: příklady pro výuku předmětu IFU408*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Oeconomica, 2016. 106 stran. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-245-2176-3.

nejjednodušší způsob vedení účetnictví, a proto často v jejich účetnictví tuto položku nenajdeme.

5.1 Způsob a metoda výpočtu odložené daně

V důsledku existence neuznatelných účetních nákladů a výnosů, které zákon o daních z příjmů neuznává jako položky ovlivňující základ daně, jakož i v důsledku aplikace některých dalších daňových pravidel (například pravidla pro uplatnění daňové ztráty, pravidla daňového odpisování při vkladech majetku atp.) vznikají trvalé a přechodné rozdíly mezi účetním výsledkem hospodaření a daňovým základem.

Obr. 5 Trvalé a přechodné rozdíly

Zdroj: vlastní zpracování na základě JANOUŠKOVÁ, Jana. Odložená daň z příjmů dle českých i mezinárodních účetních standardů

Trvalé rozdíly představují daňově neuznatelné náklady a výnosy, které zákon o daních z příjmů v základu daně nepřipouští, resp. některé další položky. Jedná se například o náklady na reprezentaci. Důležité však je, že těchto rozdílů se odložená daň netýká. Tato daň je zjišťována z tzv. přechodných rozdílů, které jsou buď zdanitelné nebo odčitatelné. Zdanitelné rozdíly vedou ke zvýšení daňového základu v budoucích obdobích, tedy ke zvýšení budoucí splatné daně, a proto představují odložený daňový závazek. Naopak odčitatelné rozdíly způsobují snížení daňového základu a nižší splatnou daň v budoucnu, proto vedou k odložené daňové pohledávce.⁹³ V důsledku

⁹³ JANOUŠKOVÁ, Jana. *Odložená daň z příjmů dle českých i mezinárodních účetních standardů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 85 s. ISBN 978-80-247-1852-1., s. 10-11

toho účetní jednotka musí tyto přechodné rozdíly v souvislosti se zásadou opatrnosti nějak řešit.

České účetní předpisy povolují závazkovou metodu výpočtu odložené daně na bázi rozvahového přístupu. Závazkovou metodou se rozumí přístup založený na uplatnění odložené daně v dalších obdobích za použití sazby daně platné v období, kdy bude účetní daň skutečně uplatněna. Jelikož budoucí sazba daně není vždy známa, může účetní jednotka použít sazbu platnou v následujícím účetním období.

Rozvahový přístup vychází z přechodných rozdílů, které vyplývají z rozdílu mezi daňovou základnou aktiv nebo pasiv a jejich účetní hodnotou v rozvaze. Daňovou základnou je v tomto případě hodnota uplatnitelná v budoucích obdobích pro daňové účely.⁹⁴

Odložená daň se zjišťuje z přechodných rozdílů, které souvisí s aktivy nebo závazky, ať už se jedná o rozdíly mezi účetní a daňovou hodnotou odpisovaného hmotného a nehmotného majetku, opravné položky k zásobám a pohledávkám či jiné opravné položky nebo rezervy. Tyto položky se však odložené daně nedotýkají za každých okolností. Například pokud účetní jednotka vytvoří opravnou položku k pohledávce, u níž se nepředpokládá, že v budoucnu dojde k operaci, kdy pohledávka bude součástí daňově uznatelných nákladů, nejedná se potom o přechodný rozdíl a odložená daň se nevykáže.

Výpočet odložené daně je poměrně snadný. Odložená daň se zjistí jako součin příslušného zdanitelného nebo odčitatelného přechodného rozdílu a budoucí sazby daně z příjmů. Tento výpočet je znázorněn pomocí následujícího vzorce:

$$\text{Odložená daň} = \text{PR} * \text{SD}$$

PR = přechodný rozdíl,

SD = sazba daně stanovená zákonem o daních z příjmů.⁹⁵

⁹⁴ Ustanovení § 59 odst. 2 a 3 vyhlášky č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁵ JANOŠKOVÁ, Jana. *Odložená daň z příjmů dle českých i mezinárodních účetních standardů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 85 s. ISBN 978-80-247-1852-1.

5.2 Účtování o odložené dani

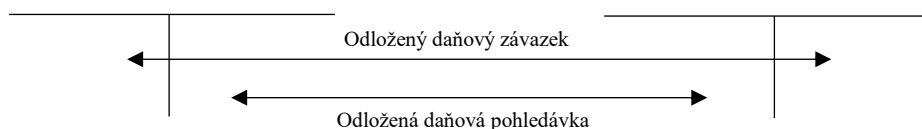
Účetní jednotka účtuje o odložené dani výsledkově nebo rozvahově do vlastního kapitálu. Ve vlastním kapitálu je daň vykázána v důsledku přeměn nebo při účtování o odložené dani v prvním roce. V případě prvního účtování o odložené dani se účetní jednotka dostává do ztížené situace tím, že musí vykázat nejenom odloženou daň aktuální pro dané účetní období, ale zároveň musí dopočítat i odloženou daň k prvnímu dni účetního období. Takové zpětné vykázání daně představuje pro účetní jednotku významný dopad na její ekonomickou situaci, jelikož se v tomto období nasčítají veškeré rozdíly vzniklé v průběhu celé existence účetní jednotky, které nejsou k prvnímu dni účetního období vypořádány. V tomto případě je odložená daň, která vznikla za minulá období, účtována do vlastního kapitálu pomocí účtu Jiný výsledek hospodaření minulých let v závislosti na tom, zda se jedná o odloženou daňovou pohledávku nebo závazek. Část odložené daně, která vznikla za běžné období, se účtuje výsledkově ve skupině 59 Daně z příjmů, převodové účty a rezerva na daně z příjmů. V následujících letech se vždy účtuje výsledkově, přičemž na příslušném nákladovém účtu se vykáže rozdíl mezi vypočtenou odloženou daní ke konci účetního období předcházejícího roku a daní zjištěnou ke konci běžného období.

Obr. 6 Účtování o odložené dani

Účtování o odložené dani v prvním roce:

**425 – Jiný výsledek
hospodaření min. let**

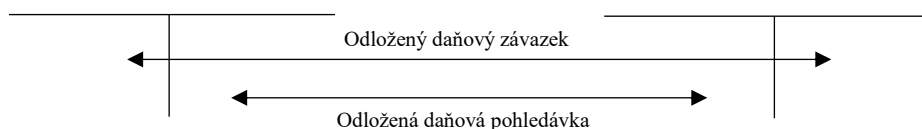
481 – Odložená daň

Účtování o odložené dani v dalších letech:

592 – Odložená daň

481 – Odložená daň

Popis použitých výsledkových účtů:

592 – Daň z příjmů z běžné činnosti – odložená

Popis použitých rozvahových účtů:

481 – Odložený daňový závazek nebo pohledávka

425 – Jiný výsledek hospodaření minulých let

Zdroj: vlastní zpracování na základě SKÁLOVÁ, Jana. Daně v účetnictví ČR II: příklady pro výuku předmětu 1FU408

Ke konci účetního období se zůstatek účtu 481 vykáže v pasivech rozvahy, pokud se jedná o odložený daňový závazek. V opačném případě se jedná o odloženou daňovou pohledávku, která se (při splnění podmínek – viz další text) vykazuje v aktivech rozvahy.

Odložená daň, obdobně jako splatná daň, není považována za daňově uznatelný náklad z pohledu zákona o daních z příjmů. Účetní jednotce nevzniká z titulu odložené daňové pohledávky nebo závazku žádná povinnost vůči státu, jako tomu je v případě splatné daně.

5.3 Příčiny vzniku odloženého daňového závazku a pohledávky

Odložený daňový závazek představuje částku daně z příjmů, kterou v budoucnu bude muset účetní jednotka zaplatit, kdežto odložená daňová pohledávka představuje částku daně z příjmů, o níž se v budoucnu daň sníží. Účetní jednotka má povinnost o odloženém daňovém závazku účtovat vždy, zatímco o odložené daňové pohledávce se v důsledku opatrnosti účtuje jen tehdy, pokud je pravděpodobné, že v budoucnu základ daně umožní její alespoň částečné pokrytí. Pokud existuje nejistota, zda budoucí zdanitelný zisk dokáže odloženou daňovou pohledávku pokrýt, je nutné tuto pohledávku vhodně snížit nebo neuplatnit vůbec.⁹⁶

A jaké příčiny vzniku přechodných rozdílů vedou k účtování odloženého daňového závazku? V rámci zásady opatrnosti nejčastěji vznikají rozdíly při odpisování

⁹⁶ SKÁLOVÁ, Jana a kol. *Podvojně účetnictví 2017*. Dvacáté třetí vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 182 stran. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-271-0423-9., s. 323

dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku, kdy se účetní a daňová hodnota majetku rozchází. Účetní jednotka účtuje o odloženém daňovém závazku v případě, kdy účetní zůstatková cena je vyšší než daňová zůstatková cena. Důsledkem jsou rychlejší daňové odpisy než účetní.⁹⁷ Rozdíly mezi účetními a daňovými odpisy vznikají pouze přechodně, jelikož v okamžiku úplného odepsání majetku se bude součet těchto odpisů rovnat. Stejným způsobem je možné popsat i vzniklé rozdíly v zůstatkové ceně majetku, které se vyrovnají v okamžiku ukončení účetního a daňového odpisování. Tudíž zůstatková cena v obou případech zůstane nulová.

Stejně jako u odloženého daňového závazku je nutné si položit otázku, jaké existují příčiny vzniku přechodných rozdílů, jejichž následkem vzniká odložená daňová pohledávka. Prvním příkladem jsou rozdíly, které vznikají při účetním a daňovém odpisování dlouhodobého majetku. V případě, že účetní jednotka v důsledku rychlejších účetních odpisů vykazuje účetní zůstatkovou cenu nižší než daňovou, je tento přechodný rozdíl důvodem pro účtování o odložené daňové pohledávce.

Další důvod vzniku odložené daňové pohledávky souvisí s tvorbou účetních opravných položek k zásobám nebo dlouhodobému majetku za předpokladu, že účetní jednotka plánuje s daným aktivem uskutečnit v budoucnosti takovou transakci, která povede ke snížení základu daně. V těchto případech je tedy výsledkem vyšší daňová hodnota aktiva než hodnota účetní. Ke stejné situaci může dojít i v případě tvorby účetních a daňových opravných položek k pohledávkám. Při jejich tvorbě účetní jednotka vychází z odlišných podmínek, čímž za výše uvedeného předpokladu dochází ke vzniku přechodných rozdílů. Odložená daňová pohledávka vzniká, pokud účetní opravné položky převyšují hodnotu vytvořených zákonných opravných položek. V souvislosti s tvorbou opravných položek je nutné posoudit, zda se ve skutečnosti nejedná o trvalý rozdíl.⁹⁸ Pokud účetní jednotka tvoří opravné položky k pohledávkám, které nejsou podle zákona o rezervách uznatelné, není možné tyto opravné položky do výpočtu odložené daně započítat, jelikož se jedná o trvalý stav, a nikoliv přechodný

⁹⁷ RYNEŠ, Petr. *Podvojně účetnictví a účetní závěrka: průvodce podvojným účetnictvím k 1.1.2017*. 17. aktualizované vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2017. 1151 stran. Účetnictví. ISBN 978-80-7554-061-4.

⁹⁸ RYNEŠ, Petr. *Podvojně účetnictví a účetní závěrka: průvodce podvojným účetnictvím k 1.1.2017*. 17. aktualizované vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2017. 1151 stran. Účetnictví. ISBN 978-80-7554-061-4.

rozdíl. Jako příklad lze uvést opravné položky vytvářené k pohledávkám z titulu záloh, zápůjček nebo úvěrů.

Kvůli dodržení zásady opatrnosti v účetnictví, tvoří účetní jednotky účetní rezervy. V souvislosti s tvorbou těchto rezerv vznikají trvalé i přechodné rozdíly. U účetních rezerv je důležitý účel, na který byla rezerva tvořena. Pokud je rezerva tvořena na náklady, které v následujících obdobích budou uznány jako náklady na dosažení, zajištění a udržení příjmů, je taková rezerva důvodem pro vznik odložené daňové pohledávky, jelikož v budoucím období se v důsledku rozpuštění rezervy v okamžiku vynaložení uznatelných výdajů sníží daňový základ a tím i výše splatné daně.⁹⁹ Do skupiny těchto rezerv patří rezervy na záruční opravy, smluvní pokuty a úroky z prodlení, náhrady škod nebo rezerva na odstupné či roční odměny zaměstnanců. Naopak pokud účetní jednotka tvoří rezervu na náklady, které nikdy nebudou daňově uznatelné, vzniká trvalý rozdíl, který je nezvratitelný a nevstupuje tedy do výpočtu odložené daňové pohledávky. Může se jednat například o rezervy na pokuty a penále od finančního úřadu nebo rezervy na daň z příjmů. Co se týká oblasti zákonných rezerv, ty nikdy nebudou titulem pro vznik odložené daňové pohledávky, protože již při jejich tvorbě jsou náklady daňově uznatelné a nedochází tak k rozdílu mezi účetní a daňovou hodnotou rezervy.

5.4 Příklad

Příklad: Odložená daň

Společnost TikTok po skončení účetního období zahájila práce na účetní uzávěrce za rok 2017. V rámci přípravy podkladů pro vyčíslení odložené daně je nutné se zabývat těmi účetními případy, které vedou ke vzniku rozdílné daňové a účetní účinnosti nákladů. Pro účely odložené daně použije sazbu ve výši 19 %, která je platná pro následující účetní období. V průběhu účetního období roku 2017 nastala řada účetních případů, které byly popsány v předcházejících příkladech:

- daňová rezerva na opravu strojního zařízení 200 tis. Kč,
- účetní rezerva na záruční opravy 800 tis. Kč,

⁹⁹ RYNEŠ, Petr. *Podvojně účetnictví a účetní závěrka: průvodce podvojným účetnictvím k 1.1.2017*. 17. aktualizované vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2017. 1151 stran. Účetnictví. ISBN 978-80-7554-061-4.

- rezerva na daň z příjmů 250 tis. Kč,
- účetní opravná položka ke strojnímu zařízení 166 tis. Kč (účetní zůstatková cena 90 tis. Kč, daňová zůstatková cena je nulová),
- účetní opravná položka ke špatně prodaným výrobkům 70 tis. Kč,
- účetní opravná položka k pohledávkám 60 tis. Kč,
- účetní odpisy 7,5 tis. Kč (účetní zůstatková cena 37,5 tis. Kč), daňové odpisy 15 tis. Kč (daňová zůstatková cena 30 tis. Kč).

Řešení:

Účetní jednotka je povinna posoudit jednotlivé účetní případy, ke kterým došlo v průběhu účetního období roku 2017. V první řadě se musí rozhodnout, zda jednotlivé účetní operace vedou k přechodným nebo trvalým rozdílům. Pro výpočet odložené daně jsou důležité právě přechodné rozdíly, které zakládají vznik odloženého daňového závazku nebo pohledávky.

Společnost TikTok se rozhodla zahájit tvorbu rezervy na plánovanou opravu strojního zařízení, který slouží k výrobě hodinových strojků. Jedná se o daňovou rezervu ve výši 200 tis. Kč, která nezakládá vznik přechodného rozdílu, jelikož je v základu daně uznatelná celá.

Účetní jednotka poskytuje dvouletou záruční lhůtu ke všem prodaným hodinkám. V rámci této lhůty jsou bezplatně prováděny opravy reklamovaných výrobků a z tohoto důvodu tvoří rezervy na záruční opravy. Tyto rezervy nejsou vytvářeny podle zákona o rezervách, jedná se tedy o daňově neúčinné náklady, které jsou však tvořeny na náklady, které v budoucnu budou daňově uznatelné. Při záručních opravách totiž dochází ke spotřebě takových nákladů, které je možné v základu daně uznat. Jedná se zejména o mzdové náklady, náklady na spotřebu materiálu a energií. Důsledkem je vznik přechodného rozdílu, který povede ke vzniku odložené daňové pohledávky.

V okamžiku sestavení účetní závěrky účetní jednotka nemá sestavené daňové přiznání. Jelikož k tomuto dni nezná skutečnou výši své splatné daně, je nucena vytvořit rezervu na daň z příjmů, jejímž prostřednictvím provede kvalifikovaný odhad vlastní daňové

povinnosti. Rezerva na daň z příjmů nemůže být nikdy daňově uznatelným nákladem, protože je tvořena na náklad, který je vždy daňově neuznatelný. Tímto nákladem je splatná daň. Z této operace účetní jednotce nevzniká žádný přechodný rozdíl, který by vedl k odložené dani a vzniklý nesoulad v účetnictví má trvalý charakter.

V souladu se zásadou opatrnosti účetní jednotka vytvořila účetní opravnou položku ve výši 166 tis. Kč ke strojnímu zařízení, které je dočasně nefunkční, ale předpokládá se, že stroj bude v následujícím účetním období uveden do původního stavu. Výsledkem je přechodný rozdíl ve výši 166 tis. Kč, který zakládá vznik odložené daňové pohledávky. Kromě účetní opravné položky účetní jednotka v průběhu účetního období účtovala i o účetních odpisech, přičemž daňově je již stroj odepsán. Účetní zůstatková cena je ve výši 256 tis. Kč, a protože převyšuje daňovou zůstatkovou cenu, vznikne přechodný rozdíl v částce 256 tis. Kč, který povede k odloženému daňovému závazku. Jinými slovy, z pohledu celé transakce je účetní hodnota stroje v roce 2017 ve výši 90 tis. Kč, jeho daňová hodnota je již nulová a výsledný přechodný rozdíl ve výši 90 tis. Kč ($256 - 166 = 90$) povede k odloženému daňovému závazku.

Účetní jednotka při inventarizaci zásob zjistila, že má na skladě špatně prodejné výrobky, u nichž předpokládá, že je v následujícím období bude muset prodávat se slevou. Z tohoto důvodu vytvořila účetní opravnou položku ve výši 70 tis. Kč. V okamžiku prodeje těchto výrobků budou náklady na prodané výrobky uznatelné v základu daně. Jedná se o přechodný rozdíl, který zakládá vznik odložené daňové pohledávky.

V účetnictví společnosti TikTak je neuhrazená pohledávka, která je více než deset měsíců po splatnosti. Účetní jednotka vytvořila v souladu s vnitropodnikovými předpisy opravnou položku ve výši 30 % z hodnoty pohledávky. Jedná se o účetní opravnou položku, tudíž je daňově neuznatelná. Vznik opravné položky k pohledávce nezakládá trvalý rozdíl, nýbrž přechodný např. pokud by byla pohledávka v příštím účetním období uspokojena, opravnou položku je třeba rozpustit, a tudíž je zřejmé, že nezakládá trvalý charakter. Opravná položka tedy vede ke vzniku odložené daňové pohledávky.

V důsledku odlišného odpisování vznikají rozdíly mezi účetními a daňovými odpisy a zároveň mezi jejich zůstatkovými cenami. Tento rozdíl je pouze přechodný a vede ke vzniku odložené daně. V roce 2017 je účetní zůstatková cena počítače ve výši 37,5 tis. Kč, kdežto daňová zůstatková cena ve výši 30 tis. Kč. Daňová zůstatková cena je nižší, tudíž účetní jednotce vznikne odložený daňový závazek z titulu vyšší účetní zůstatkové ceny počítače.

Výše popsané účetní případy jsou přehledně zobrazeny v následující tabulce:

Tab. 20 Podklady pro výpočet odložené daně

Popis účetní operace	Účetní hodnota	Daňová hodnota	OD závazek	OD pohled.
Rezerva na záruční opravy		800		800
Opravná položka k DHM (stroj)		166		166
Zůstatková cena DHM (stroj)	256	0	256	
Opravná položka k výrobkům		70		70
Opravná položka k pohledávkám		60		60
Zůstatková cena DHM (počítač)	37,5	30	7,5	
Celkem				832,5

Zdroj: vlastní zpracování

Odložená daňová pohledávka = $832,5 \times 0,19 = 158,175$ tis. Kč

Účetní jednotce vznikla odložená daňová pohledávka ve výši 158 175 Kč, kterou vypočítala na základě svých výše uvedených podkladů. Z těchto podkladů vyplývá, že účetní jednotce vznikly celkové přechodné rozdíly v hodnotě 832 500 Kč, které je nutné vynásobit příslušnou sazbou daně. Účetní jednotka může o odložené daňové pohledávce účtovat pouze za předpokladu, pokud očekává v budoucnu dostatečný základ daně, který jí umožní si snížit svoji daňovou povinnost.

Účetní jednotka se v souladu se zásadou opatrnosti rozhodla o odložené daňové pohledávce účtovat, jelikož předpokládá, že v následujících letech dosáhne potřebného

daňového základu. Za předpokladu, že společnost již účtuje o odložené dani a počáteční zůstatek odložené daně k prvnímu dni účetního období je nulový, promítne se tato transakce v účetnictví daného účetního období následujícím způsobem:

Tab. 21 Odložená daňová pohledávka

Popis účetní operace	Částka v tis. Kč	MD	Dal
Odložená daňová pohledávka	158,175	481	592

Zdroj: vlastní zpracování

Závěr

Základním cílem diplomové práce je poskytnout ucelený pohled na problematiku projevů zásady opatrnosti z účetního a daňového hlediska. Práci na téma zásady opatrnosti jsem si vybrala z důvodu, že ji považuji za jednu z nejdůležitějších zásad, kterou by měly účetní jednotky při vedení účetnictví respektovat.

Tato práce se zabývá jednotlivými nástroji, které umožňují realizaci zásady opatrnosti v účetnictví. Jsou jimi rezervy, opravné položky, odpisy a v neposlední řadě také odložená daň. Pro lepší pochopení této problematiky jsou jednotlivé kapitoly systematicky doplněny o ukázkové příklady, které názorně zobrazují, jakým způsobem se konkrétní nástroje projevují v účetnictví. V každém jednotlivém případě je také vyčíslen jejich dopad na základ daně.

Daňové zákony vymezují užší oblast těchto nástrojů, než s jakými se lze setkat v účetnictví. Účetní jednotky se mnohdy vyhýbají tvorbě těch položek, které mají za následek jen snížení výsledku hospodaření, aniž by současně došlo ke snížení základu daně. Takový postup však nevede k naplnění základního účelu zásady opatrnosti, jejíž cílem je vykázat skutečně realizované zisky a ztráty, včetně těch ztrát, které účetní jednotka očekává, že ke dni uzavírání účetních knih nastanou. V případě, že není o rezervách, opravných položkách, odpisech a odložené dani uceleně a správně účtováno, důsledkem je porušení zásady opatrnosti a vykázání zkreslených informací v účetních výkazech.

Rezerva se tvoří za účelem krytí závazků, u nichž existuje dostatečná jistota, že v následujících účetních obdobích nastanou. Mezi běžnými podnikatelskými subjekty jsou nejčastěji využívány rezervy na opravu hmotného majetku, které jsou při splnění podmínek daňově uznatelným nákladem. Jsou natolik významné, že do této problematiky vstupuje i judikatura Nejvyššího správního soudu. Například rozsudek ze dne 18. 12. 2008 pod číslem jednacím 7 Afs 44/2008-77 objasňuje pravidla, která se týkají předčasného zahájení oprav na dlouhodobém hmotném majetku. Právní úprava hovoří pouze o plánovaném termínu zahájení opravy, čímž judikatura doplňuje nejednoznačný výklad zákona o rezervách a v neposlední řadě tak posiluje právní jistotu poplatníků. Naopak účetní rezervy nejsou považovány za daňově účinné, ale v některých případech je jejich tvorba přímo vyžadována účetní legislativou. Jedná

se o rezervy na důchody a na daň z příjmů. O tvorbě ostatních účetních rezerv si účetní jednotky rozhodují samy, přičemž jejich rozhodování by nemělo být ovlivněno skutečností, zda jsou rezervy daňově uznatelné či nikoliv. V případě účtování o účetních rezervách dochází ke snížení výsledku hospodaření, a brání tak neadekvátnímu rozdělování zisku. Zadržené prostředky v podniku následně mohou dopomoci k úhradě závazků krytých rezervou. V souvislosti s přípravou účetní závěrky je také potřeba zhodnotit, zda dosud vytvářené rezervy jsou opodstatněné a zda je vhodné je převést do dalšího účetního období nebo rozpustit.

Účetní jednotky v praxi tvoří opravné položky pouze k některým druhům majetku. Opravné položky často vyjadřují vznik přechodných rozdílů mezi výsledkem hospodaření a základem daně. K často využívaným opravným položkám patří především ty zákonné. Jsou nejčastěji tvořeny k neuhrazeným pohledávkám, které při vzniku vedly u účetní jednotky k výnosu, který byl v minulosti zdaněn. V případě, že opravná položka není vytvořena včas, nemůže tak být učiněno zpětně. Proto je třeba si důkladně ohlídat veškeré povinnosti, které zákon účetní jednotce ukládá a zároveň nárok, jaký z toho pro ni plyne. Zásadní je například včas podat přihlášku do insolvenčního řízení, sledovat pohledávky nízké rozvahové hodnoty a nepromeškat promlčecí lhůtu pohledávky. Na druhou stranu takové zvýhodnění by nemělo přimět poplatníka k manipulaci s daňovým základem a jeho neochotě pohledávky vymáhat. Touto problematikou se zabývá i judikatura Nejvyššího správního soudu, který je v rozsudku ze dne 30. 4. 2013, pod číslem jednací 1 Afs 98/2012-34 připomínkou toho, že nedodržení zákonných podmínek se nevyplácí, a už vůbec ne záměrné krácení daně. Z pohledu účetní jednotky může být méně výhodná tvorba účetních opravných položek, které jsou v základu daně neuznatelné. I ty však v účetnictví plní svoji důležitou funkci, kterou je zobrazení možných rizik a ztrát, které účetní jednotce k rozvahovému dni hrozí, a proto je třeba je pro věrnější zobrazení hodnoty majetku v rozvaze vykázat. Účetní opravné položky, oproti těm zákonným, mohou být tvořeny i k jiným druhům majetku, než jsou pohledávky.

V souvislosti s pořízováním majetku jsou často vynakládány vysoké a mnohdy i jednorázové výdaje, které jsou pro účetní jednotku významné a je třeba je promítnout do nákladů postupně prostřednictvím odpisů. Účetní jednotky mají často tendenci účetní odpisy zaměňovat s daňovými, přitom plní značně odlišnou funkci. Daňové odpisy slouží výhradně ke zjištění základu daně z příjmů, to znamená ke stanovení výše daňově uznatelných nákladů. V případě daňového odpisování je zákonem určena minimální

vstupní cena a doba, po níž musí být majetek minimálně odpisován. Stanovená doba odpisování však obvykle neodpovídá předpokládané době, po níž bude majetek účetní jednotkou využíván a po kterou tak bude využíván potenciál plynoucí z aktiva. Naopak účetní odpisy mají zobrazovat opotřebení majetku či lépe řečeno mají zobrazovat úbytek potenciálu plynoucího z využívání daného aktiva, a proto pokud je snahou účetní jednotky tyto odpisy přiblížit daňovým, nemohou dostatečně zajistit vypovídající netto hodnotu majetku v rozvaze a výši výsledku hospodaření, který bude v tomto důsledku do jisté míry zkreslený.

V důsledku dodržování zásady opatrnosti často dochází ke vzniku nákladů, které nejsou z pohledu daně z příjmů ve stejném období uznatelné. Tyto náklady nevstupují do základu daně, a proto je nutné je z tohoto základu vyloučit, čímž dojde k rozdílné výši výsledku hospodaření a základu daně. Řada z těchto položek však souvisí s daňově uznatelnými náklady v následujících zdaňovacích obdobích. Splatná daň z příjmů se váže pouze k aktuálnímu daňovému základu, proto je nutné najít nástroj, který vyrovná vzniklý nesoulad v účetnictví. Tímto nástrojem je odložená daň, jejímž cílem je přiřadit náklad na daň z příjmů do správného účetního období. Příčinou vzniku odložené daně jsou přechodné rozdíly, které vznikají v důsledku rozdílné účetní a daňové hodnoty majetku. V následujících účetních obdobích má odložená daň za následek snížení nebo zvýšení budoucí splatné daně. Jejím vykazáním je zamezeno tomu, aby v souvislosti s rozdíly mezi výsledkem hospodaření a základem daně kolísala disponibilní zisk účetní jednotky v letech. V souladu se zásadou opatrnosti je účetní jednotka povinna účtovat o odloženém daňovém závazku vždy, naopak o odložené daňové pohledávce pouze za předpokladu, že důvodně očekává, že bude mít v budoucích obdobích dostatečně velký základ daně, který ji umožní tuto pohledávku uplatnit alespoň v její částečné výši.

Literatura

Knihy a články

1. DRBOHLAV, Josef a POHL, Tomáš. *Pohledávky z právního, účetního a daňového pohledu*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. 241 s. Daňová řada. ISBN 978-80-7357-599-1.
2. DVOŘÁKOVÁ, Dana. *Základy účetnictví*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 285 stran. Účetnictví. ISBN 978-80-7552-892-6.
3. CHALUPA, Rostislav et al. *Abeceda účetnictví pro podnikatele 2018*. 16. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2018. 423 stran. Účetnictví. ISBN 978-80-7554-121-5.
4. JANHUBA, Miloslav et al. *Finanční účetnictví: obecné otázky*. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2016. xvii, 273 stran. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-614-2.
5. JANOUSHKOVÁ, Jana. *Odložená daň z příjmů dle českých i mezinárodních účetních standardů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 85 s. ISBN 978-80-247-1852-1.
6. KOVANICOVÁ, Dana. *Abeceda účetních znalostí pro každého*. 20. aktualiz. vyd. Praha: Bova Polygon, 2012. 412 s. ISBN 978-80-7273-169-5.
7. KOVANICOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví: světový koncept IFRS/IAS*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Polygon, 2005. ix, 526 s. ISBN 80-7273-129-7.
8. PELÁK, Jiří. *Účetnictví v příkladech: repetitorium k základům účetnictví*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Oeconomica, 2009. 200 s. ISBN 978-80-245-1507-6.
9. Pilařová, Ivana a Pilátová, Jana. *Účetní závěrka, základ daně, finanční analýza podnikatelských subjektů roku 2014*. 7., přeprac. vyd. Praha: 1. VOX, 2014. 208 s. ISBN 978-80-87480-27-4.
10. PILÁTOVÁ, Jana. *Účtová osnova, české účetní standardy: postupy účtování pro podnikatele*. 1. vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2017. 407 stran. Účetnictví. ISBN 978-80-7554-066-9.
11. PRUDKÝ, Pavel a LOŠŤÁK, Milan. *Hmotný a nehmotný majetek v praxi 2014: komentář, příklady, výklad změn*. 15., aktualiz. vyd. Olomouc: ANAG, 2014. 327 s. Daně. ISBN 978-80-7263-866-6.
12. RANDÁKOVÁ, Monika a kol. *Finanční účetnictví v České republice*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2015. 227 s. ISBN 978-80-245-2076-6.
13. RYNEŠ, Petr. *Podvojně účetnictví a účetní závěrka: průvodce podvojným účetnictvím k 1.1.2017*. 17. aktualizované vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2017. 1151 stran. Účetnictví. ISBN 978-80-7554-061-4.
14. SKÁLOVÁ, Jana. *Daně v účetnictví ČR II: příklady pro výuku předmětu IFU408*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Oeconomica, 2016. 106 stran. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-245-2176-3.
15. SKÁLOVÁ, Jana a kol. *Podvojně účetnictví 2017*. Dvacáté třetí vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 182 stran. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-271-0423-9.
16. STROUHAL, Jiří, ŽIDLICKÁ, Renata a CARDOVÁ, Zdenka. *Účetnictví: velká kniha příkladů*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2014. 488 s. ISBN 978-80-265-0154-1.
17. VALOUCH, Petr. *Účetní a daňové odpisy 2011*. 6. vyd. Praha: Grada, 2011. 140 s. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-247-3803-1.
18. VANČUROVÁ, Alena a LÁCHOVÁ, Lenka. *Daňový systém ČR 2016*. 13. aktualizované vydání. Praha: 1. VOX a.s., 2016. 393 stran. Ekonomie. ISBN 978-80-87480-44-1.

Internetové zdroje

1. I-34 Rezervy na likvidace. Národní účetní rada [online]. Praha: Anders Norén [cit. 2019-10-06]. Dostupné z: <http://nur.cz/interpretace/schvalene-interpretace/i-34/>
2. Technické zhodnocení. DU.cz: Daně, účetnictví, právo, práce a mzdy pro profesionály [online]. Praha: Dashöfer, c1997-2018, 12. 9. 2017 [cit. 2018-11-24]. Dostupné z: https://www.du.cz/33/technicke-zhodnoceni-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EluXCvi4CtA8A0RTvqtRunY/?uri_view_type=5

Právní předpisy

1. České účetní standardy pro účetní jednotky, které účtují podle vyhlášky č. 500/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů
2. Vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů
3. Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví
4. Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů
5. Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů
6. Zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

1. 1 Afs 98/2012-34 ze dne 30. 4. 2013. Nejvyšší správní soud, 2013.
2. 7 Afs 44/2008-77 ze dne 18. 12. 2008. Nejvyšší správní soud, 2008.
3. 7 Afs 77/2012-31 ze dne 29. 8. 2013. Nejvyšší správní soud, 2013.

Seznam obrázků, tabulek a grafů

Seznam obrázků

Obr. 2 Účtování o tvorbě a čerpání rezerv	12
Obr. 2 Účtování o tvorbě a rozpuštění opravných položek	31
Obr. 3 Účtování o tvorbě odpisů	46
Obr. 4 Daňové odpisy v základu daně	48
Obr. 5 Trvalé a přechodné rozdíly	69
Obr. 6 Účtování o odložené dani	71

Seznam tabulek

Tab. 1 Maximální počet let tvorby rezervy	16
Tab. 2 Tvorba zákonné rezervy na opravu dlouhodobého hmotného majetku	24
Tab. 3 Zúčtování zákonné rezervy na opravu dlouhodobého hmotného majetku	25
Tab. 4 Tvorba účetní rezervy na záruční opravy	26
Tab. 5 Zúčtování účetní rezervy na záruční opravy v 1. roce	27
Tab. 6 Zúčtování účetní rezervy na záruční opravy v 2. roce	27
Tab. 7 Tvorba účetní rezervy na daň z příjmů	28
Tab. 8 Zrušení účetní rezervy na daň z příjmů	29
Tab. 9 Tvorba účetní opravné položky k dlouhodobému hmotnému majetku	40
Tab. 10 Rozpuštění účetní opravné položky k dlouhodobému hmotnému majetku	40
Tab. 11 Tvorba účetní opravné položky k zásobám	41
Tab. 12 Zrušení účetní opravné položky k zásobám	41
Tab. 13 Tvorba účetní opravné položky k pohledávkám	42

Tab. 14 Tvorba zákonné a účetní opravné položky k pohledávkám	43
Tab. 15 Tvorba a rozpuštění zákonné a účetní opravné položky k pohledávkám	43
Tab. 16 Minimální doba odpisování hmotného majetku	49
Tab. 17 Roční odpisové sazby při rovnoměrném odpisování	50
Tab. 18 Roční odpisové koeficienty při zrychleném odpisování	52
Tab. 19 Účetní zrychlené odpisy	65
Tab. 20 Podklady pro výpočet odložené daně	77
Tab. 21 Odložená daňová pohledávka	78

Seznam grafů

Graf 1 Průběh účetních a daňových odpisů v jednotlivých letech	67
--	----